

JAARVERSLAG EN JAARREKENING
2013

INHOUDSOPGAVE

I. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord	4
1. Missie en strategie	6
2. Eumedion: gesprekspartner van beleidsmakers	7
3. Eumedion: overlegplatform met beursvennootschappen	19
4. Eumedion: participant in nationale en internationale gremia	23
5. Eumedion: dienstverlening aan deelnemers.....	28
6. Deelnemers van Eumedion	32
7. Governance	33
8. Financiële situatie	40

II. EUMEDION JAARREKENING 2013

1. Balans vóór resultaatbestemming per 31 december 2013.....	43
2. Staat van baten en lasten 2013	44
3. Toelichting op de jaarrekening	45
4. Toelichting op de balans per 31 december 2013.....	46
5. Toelichting op de staat van baten en lasten 2013.....	48
6. Begroting 2012 versus werkelijke cijfers 2013.....	50

III. OVERIGE GEGEVENS

1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	52
2. Samenstelling bestuur	57
3. Samenstelling bureau Eumedion.....	59
4. Samenstelling commissies en werkgroepen.....	60
5. Lijst van deelnemers	63
6. Contact.....	65

I. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord

Ook in 2013 heeft Eumedion getracht haar deelnemers zo goed mogelijk bij te staan om de rol van betrokken en actief aandeelhouder waar te maken. Het aantal vennootschappen waarmee binnen en buiten het AVA-seizoen wordt gesproken, vertoont nog steeds een stijgende lijn.

Beursvennootschappen stellen deze dialogen zelf ook op prijs; zij versterken het wederzijds begrip. Het aantal actieve en betrokken Eumedion-deelnemers steeg in 2013 verder doordat in 2013 een “gevolmachtigd agent” aan de slag ging die namens een specifiek aantal Eumedion-deelnemers engagementactiviteiten verricht. Deze deelnemers kunnen dat om capaciteits- of andere redenen niet zelf. Prof. Paul Frentrop is als deze gevolmachtigd agent aangesteld, zodat deze deelnemers toch als betrokken aandeelhouder kunnen opereren. Momenteel doen drie deelnemers mee aan dit project. Wij hopen dat ook andere deelnemers die nog geen engagementactiviteiten (laten) verrichten dat alsnog gaan doen.

Het belang van betrokken en actief aandeelhouderschap werd in 2013 nog eens onderstreept. Het vertrouwen van beleggers in de kwaliteit van het bestuur, de raad van commissarissen en het risicomanagement van Nederlandse beursvennootschappen werd in 2013 danig op de proef gesteld. Dieptepunt vormde de nationalisatie van SNS Reaal. Maar ook door problemen, van uiteenlopende aard, bij KPN, PostNL, Imtech, SBM Offshore, Fugro en Brunel International plaatsten nationale en internationale beleggers voor het eerst sinds de totstandkoming van de Nederlandse corporate governance code in 2003 weer kritische kanttekeningen bij het Nederlandse corporate governance systeem. Er werd zelfs weer gesproken over de terugkomst van de *Dutch discount* op de Amsterdamse effectenbeurs. De meeste van de hiervoor genoemde vennootschappen toonden een zelfcorrigerend vermogen door kordaat ingrijpen van bestuurders en commissarissen en door een eerlijke en uitgebreide informatieverschaffing aan de beleggers. Zo kon de schade beperkt worden gehouden, maar waakzaamheid ten aanzien van de reputatie van het Nederlandse corporate governance bouwwerk is wel geboden.

Een belangrijk onderdeel van het Nederlandse systeem van corporate governance is de Monitoring Commissie die systematisch de naleving van de corporate governance code door de Nederlandse beursvennootschappen beoordeelt. Eumedion heeft in 2013 bijgedragen aan de continuïteit van de werkzaamheden van deze commissie door steun te blijven uitspreken voor wettelijk verankerde zelfregulering en door een persoon uit de kring van institutionele beleggers (Else Bos; bestuursvoorzitter van PGGM) voor benoeming in de derde Monitoring Commissie voor te dragen. De benoemingstermijn van de tweede Monitoring Commissie (de Commissie Streppel) verstreek in 2013 namelijk.

Eumedion

Eumedion verricht haar werkzaamheden sinds eind april 2013 vanuit Den Haag. De verhuizing van de Zuidas in Amsterdam naar Den Haag had zowel een financiële keuze als een praktische keuze: de huur is er goedkoper en het secretariaat zit dicht bij de beleidsmakers. Het secretariaat kwam in op 1 november 2013 weer op volle sterkte met het aannemen van een nieuwe medewerker duurzaamheid: Daan Spaargaren.

De lagere huur kon niet voorkomen dat afgelopen jaar voor het eerst sinds 2007 de contributie moest worden verhoogd. De contributiestructuur werd aangepast aan de (cumulatieve) stijging van het algemene prijspeil tussen 2007 en 2012. Mede door deze contributiestijging kwamen in 2013 de reserves weer rond het gewenste niveau van eenmaal het bedrag van de vaste jaarlijkse exploitatiekosten van de stichting. Aangezien er onder zowel onder de (kleine) pensioenfondsen als de middelgrote vermogensbeheerders een consolidatieslag gaande is, is het bestuur van mening dat de huidige financiële situatie nog niet duurzaam houdbaar is. Het bestuur is in 2013 gesprekken gestart met de grotere beleggers om de contributiestructuur verder aan te passen. Het bestuur hoopt dit jaar deze gesprekken af te ronden, tezamen met het presenteren van de strategie voor Eumedion in de periode 2014-18.

In het voorliggende jaarverslag treft u de achtergronden van de hierboven genoemde onderwerpen aan. Het jaarverslag bevat verder een overzicht van de vele werkzaamheden en activiteiten die Eumedion in 2013 heeft verricht. Dank gaat in eerste instantie uit naar de Eumedion-deelnemers die deze werkzaamheden via hun contributies en participatie in commissies en bestuur mogelijk hebben gemaakt. Veel dank is ook verschuldigd aan de Eumedion-werknemers die de werkzaamheden en activiteiten hebben voorbereid, opgezet en uitgevoerd.

Wij hopen op de blijvende steun van de deelnemers, zodat Eumedion ook de komende jaren haar rol als 'goede bewaker' voor de reputatie van het Nederlandse corporate governance stelsel kan blijven waarmaken.

Den Haag, 12 juni 2014

Peter Borgdorff, voorzitter

Rients Abma, directeur

1. MISSIE EN STRATEGIE

1.1 Missie

Eumedion stelt zich ten doel om vanuit de verantwoordelijkheid van de bij haar aangesloten institutionele beleggers goede corporate governance te ontwikkelen en daarbij de acceptatie en naleving van corporate governance standaarden door beursvennootschappen en institutionele beleggers te bevorderen, vooral in Nederland en Europa. Integraal onderdeel van die doelstelling zijn ook aspecten van duurzaamheid.

1.2 Strategie om doelstelling te behalen

Eumedion tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- a) het bevorderen van overleg tussen institutionele beleggers onderling en met beursvennootschappen en de representatieve organisaties;
- b) het voeren van overleg met de Nederlandse overheid, instellingen van de Europese Unie (EU) alsmede andere relevante autoriteiten en brancheorganisaties;
- c) het beïnvloeden van wet- en regelgeving;
- d) het verlenen van diensten aan haar deelnemers op het terrein van corporate governance en daaraan gerelateerde duurzaamheidsaspecten.

2. EUMEDION: GESPREKSPARTNER VAN BELEIDSMAKERS

Eumedion is ook in 2013 gesprekspartner van de nationale en Europese beleidsmakers en toezichthouders geweest voor beleid en wetgeving op het terrein van corporate governance, aandeelhoudersrechten, duurzaamheid, en financiële toezichtwetgeving. Op verschillende terreinen heeft deze inspanning geleid tot een betere bescherming en/of verduidelijking van de positie van institutionele beleggers. In 2013 is er onder meer veel aandacht geweest voor nieuwe nationale en Europese initiatieven over governance en lange termijn investeren, hervorming van de bancaire sector, *integrated reporting*, stemadviesbureaus, en de rol van de externe accountant. Hieronder worden alle belangrijke ondernomen beleidsinitiatieven van Eumedion toegelicht.

2.1 Europees Actieplan corporate governance en ondernemingsrecht

Een voornaam onderwerp betrof het Actieplan Europees Actieplan Corporate Governance en Ondernemingsrecht dat in december 2012 door de Europese Commissie werd gepubliceerd. Eumedion heeft op 25 februari 2013 een brief naar de Europese Commissie gestuurd waarin steun is betuigd aan het actieplan. Eumedion steunt daarin vrijwel alle aangekondigde maatregelen.¹ Zo toont Eumedion zich voorstander van een verplichting voor alle Europese beursgenoteerde ondernemingen om het beloningsbeleid en het remuneratierapport ter stemming aan de aandeelhoudersvergadering (AVA) voor te leggen. Ook geeft zij steun aan het voorstel om de AVA te laten stemmen over belangrijke transacties waarbij tegenstrijdige belangen een rol (kunnen) spelen. Verder verwelkomt Eumedion de aankondiging van de Europese Commissie om samen met o.a. de Europese koepel van beurstoezichthouders, ESMA, 'guidance' te ontwikkelen ten aanzien van de interpretatie van het begrip 'acting in concert' in zowel de Transparantie- als in de Overnamerichtlijn. Verder pleit Eumedion ervoor om de aangekondigde transparantieplichtingen voor institutionele beleggers via de 'pas toe of leg uit'-regel in een Europese richtlijn vast te leggen. Europese institutionele beleggers zullen dan verplicht zijn om hun stem- en engagementbeleid en hun stemgedrag te openbaren, dan wel te motiveren waarom dit voor hen belemmeringen oplevert. Eumedion schrijft de Europese Commissie ook de ontwikkeling van een gedragscode voor stemadviesbureaus toe te juichen. Op 9 april 2014 publiceerde de Europese Commissie concrete wetgevingsmaatregelen ter uitvoering van het actieplan in de vorm van een aanpassing van de Europese richtlijn aandeelhoudersrechten.

¹ http://www.eumedion.nl/nl/nieuws/eumedion_steunt_europees_actieplan_corporate_governance

2.2 Europees Groenboek long term financing

Eumedion heeft op 24 juni 2013 een brief naar de Europese Commissie gestuurd in reactie op het Europese Groenboek betreffende de lange termijn financiering van de Europese economie.² In haar reactie geeft Eumedion aan het streven van de Europese Commissie om de Europese economische groei te versterken te verwelkomen. Lange termijn investeringen, een dienstbare bancaire sector en een faciliterend regelgevend kader zijn hierin belangrijke elementen. Institutionele beleggers kunnen lange termijn investeringen doen wanneer dat past bij beleggingstellingendoelstellingen, hun verplichtingen en hun risicoprofiel. Eumedion meent dat versterking van de Europese publieke aandelen- en obligatiemarkten kan bijdragen aan een duurzame groei voor ondernemingen, wat in het belang is van institutionele beleggers en de maatschappij als geheel. Eumedion heeft geen behoefte aan Europese wetgevende initiatieven om aandeelhouders die hun aandelen voor een lange termijn aanhouden extra stemrecht en/of dividend toe te kennen. Lange termijn aandeelhouders zijn immers niet per definitie 'betrokken aandeelhouders'. Eumedion toont zich in de brief ook voorstander van handhaving van 'fair value accounting' als basis voor de financiële verslaggeving van Europese beursgenoteerde ondernemingen. Deze vorm van verslaggeving biedt het bestuur van ondernemingen minder mogelijkheden om winsten "uit te smeren" over meerdere jaren. Fair value accounting draagt volgens Eumedion bij aan een betere verantwoording door het bestuur over de behaalde prestaties in een bepaald verslagjaar. Op 27 maart 2014 heeft de Europese een officiële mededeling gedaan waarin concrete (wetgevings)initiatieven worden aangekondigd om lange termijn financiering te stimuleren.

2.3 Hervorming van de bancaire sector

Eumedion heeft in 2013 zowel nationaal als Europees ook nadrukkelijk haar stem laten horen in de discussie over hervorming van de bankensector. Belangrijke thema's daarbij zijn het scheidbaar maken van nuts- en zakenbankactiviteiten, herstel- en resolutiemaatregelen, het versterken van kapitaalbuffers en een duurzamer verdienmodel bij banken.

Paper future investibility of Dutch banks

Centraal stond het opstellen van een paper over de aantrekkelijkheid van banken om in te beleggen. Op 24 juni 2013 heeft Eumedion het paper gepubliceerd.³ Daarin geeft Eumedion aan dat banken in de toekomst een duurzamer verdienmodel moeten ontwikkelen, willen zij voor institutionele beleggers aantrekkelijk zijn om in te beleggen. Ook moet de governancestructuur voldoende robuust zijn en moet de regelgeving voor banken zoveel mogelijk Europees worden geharmoniseerd. Banken dienen ook veel transparanter te worden over de risico's die worden gelopen. Beleggers kunnen dan een beter geïnformeerde beleggingsbeslissing nemen. Het 'Enhanced Disclosure Framework' (EDF), in

² http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2013-06_response_ec_green_paper_long_term_financing.pdf

³ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/position-papers/position_paper_toekomst_banken.pdf.

2012 ontwikkeld door de Financial Stability Board, kan hier heel behulpzaam bij zijn. Verder zullen banken moeten inzetten op kostreducties, ondernemingen meer helpen om zichzelf op de kapitaalmarkt te financieren en – zodra de bank voldoet aan de verhoogde kapitaaleisen – het voeren van een consistent dividendbeleid. Daarnaast is het voor lange termijnbeleggers van groot belang dat zij voldoende rechten houden en krijgen in banken. Permanente beschermingsconstructies als certificaten van aandelen, prioriteitsaandelen, meervoudig stemrecht en bindende benoemingsvoordrachten horen daar naar de mening van institutionele beleggers niet bij. Aan de andere kant hebben lange termijnaandeelhouders ook tot taak om meer betrokkenheid te tonen bij het reilen en zeilen van de beursgenoteerde banken.

Commissie Wijffels

Eumedion heeft op 15 februari 2013 haar visie gegeven op de consultatie van de door het kabinet ingestelde Commissie structuur Nederlandse banken ('Commissie Wijffels') over (onder meer) de wenselijkheid om Nederlandse banken te splitsen en over de aanbevelingen van de Commissie Liikanen die voor de Europese Commissie onderzoek deed naar de hervorming van de financiële sector.⁴ Eumedion benadrukt daarin dat banken vertrouwen moeten gaan herwinnen. Niet alleen van klanten, maar ook van beleggers. Gezond en gerechtvaardigd vertrouwen is een belangrijke voorwaarde voor toegang tot kapitaal. Het vertrouwen van beleggers gaat hand in hand met toegang tot kapitaal. Banken kunnen dit vertrouwen bevorderen door goed inzicht te geven in hoe zij er nu voor staan, waar zij geld verdienen of verliezen en door duidelijk te zijn over strategie en risico's. Een goede governance is een basisvereiste voor vertrouwen. Eumedion benadrukt in haar commentaar ook het belang van de bescherming van de vitale functies van banken. Verder dienen de eventuele hervormingsmaatregelen voor de bancaire sector zoveel mogelijk op supranationaal niveau te worden genomen. De Commissie Wijffels heeft op 28 juni 2013 haar rapport aan het kabinet aangeboden. Het kabinet betreft het rapport bij het wetgevingstraject om de banken verder te reguleren.

Kabinetvisie toekomst banken

Mede naar aanleiding van het rapport van de Commissie Wijffels heeft het kabinet in augustus 2013 zijn visie op de toekomst van de Nederlandse bankensector aan de Tweede Kamer gezonden. Bij die gelegenheid ontvouwde het kabinet tevens zijn toekomstplannen met ABN AMRO, ASR en SNS REAAL. Eumedion zond op 9 oktober 2013 een reactie op de kabinetsvisie en –plannen aan de Tweede Kamer.⁵ In lijn met het eerder genoemde paper, gaf Eumedion aan dat banken duurzame verdienmodellen zullen moeten ontwikkelen teneinde aantrekkelijk te zijn voor institutionele beleggers met een lange termijn beleggingshorizon. Uitstekende transparantie, significante

⁴ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2013-02_consultatie_commissie_wijffels.pdf

⁵ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2013-10_commentaar_kabinetsvisie_toekomst_banken.pdf

kostenreductie en een robuust en duurzaam dividendbeleid zijn hierin centrale elementen. Voor het vertrouwen van institutionele beleggers in banken is het essentieel dat de boekhoudkundige waardering van activa op de balans de reële waarde van die activa in voldoende mate reflecteert en goed te analyseren is door beleggers. Het EDF biedt hiervoor een goed kader. Voorkomen moet worden dat er een ongewenste vrijheid voor banken bestaat om verliezen te lang te verbergen of juist te vroeg te nemen. Verder is het voor institutionele beleggers belangrijk dat de criteria en omstandigheden waaronder resolutie-instrumenten (zoals de *bail-in*) bij falende banken kunnen worden toegepast vooraf glashelder zijn. Banken zouden in plaats van zelf leningen te verstrekken en daarmee kredietrisico's op zich te nemen, zich veel meer kunnen en moeten richten op het begeleiden van bedrijven om direct bij institutionele beleggers vreemd vermogen op te halen ('disintermediatie'). Met betrekking tot ABN AMRO heeft Eumedion aangegeven te begrijpen dat de Staat gedurende de periode dat de Staat een aanzienlijk belang houdt een doorslaggevende invloed wil hebben op de uitkomsten van de besluitvorming in de aandeelhoudersvergadering. Wel dienen de belangen van minderheidsaandeelhouders goed te worden beschermd tegen bepaalde wensen die de Staat als grootaandeelhouder zou kunnen hebben, maar die niet in het belang van de vennootschap en haar minderheidsaandeelhouders behoeven te zijn. Daarom dienen de voorstellen die op verzoek van de Staat op de agenda van de aandeelhoudersvergadering zijn geplaatst (en niet worden gesteund door de ondernemingsleiding van ABN AMRO) onderworpen te worden aan zowel een stemvereiste van twee derde, als aan een quorum eis die hoger ligt dan het aandelenbelang dat door de Staat op dat moment wordt gehouden.

2.4 De rol van de externe accountant

Eumedion heeft in 2013 ook veel aandacht besteed aan het maatschappelijke debat over de rol en waarde van de externe accountant.

Versterking accountantscontrole

Positief heeft Eumedion zich getoond over de voorstellen van de IAASB – de internationale audit standard setter – voor de verbetering van de accountantscontrole.⁶ Bij brief van 14 mei 2013 heeft Eumedion aangegeven met de IAASB van mening te zijn dat ethiek, kennis, ervaring, goede controleprocedures en goede interactie en communicatie met stakeholders basisvoorwaarden zijn voor een hoogwaardige accountantscontrole. Een open cultuur binnen een accountantskantoor en een goed gestructureerd beloningsbeleid (gericht op kwaliteit in plaats van omzet) zijn hierbij ook van groot belang. Verder zou de IAASB moeten kijken naar de opleiding en rekrutering van accountants in spe. Eumedion vindt ook dat de IAASB accountantskantoren zou moeten aanmoedigen dat sommige van hun partners en medewerkers zich voor lange tijd committeren aan en specialiseren in

⁶ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2013-05_iaasb_cp_audit_quality.pdf.

de audit van ondernemingen in een bepaalde sector. Op die manier kan worden ingespeeld op de toenemende complexiteit van de verslaggeving van sommige ondernemingen.

Scherpere onafhankelijkheidsregels

Eumedion heeft op 30 augustus 2013 in een brief steun uitgesproken voor de voorstellen van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) om de gedrags- en onafhankelijkheidsregels voor accountants aan te scherpen.⁷ Eumedion liet weten het eens te zijn met het voorstel dat accountantskantoren in de toekomst geen sponsorrelatie meer mogen hebben met organisaties die tegelijk door hen worden gecontroleerd. Ook werd het voorstel gesteund om geen onderscheid meer te maken tussen de diverse controlewerkzaamheden: een accountant die een duurzaamheidsverslag controleert moet aan dezelfde onafhankelijkheidsregels voldoen als die bij de controle van de jaarrekening. Eumedion is verder met de NBA van mening dat het aannemen of geven van geschenken aan opdrachtgevers aan banden moet worden gelegd. De nieuwe Verordening inzake gedrags- en beroepsregels accountants en de verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten van de NBA zijn op 1 januari 2014 in werking getreden.

Informatievere controleverklaring externe accountant

Eumedion heeft de Tweede Kamer op 21 juni 2013 opgeroepen om de externe accountants van beursgenoteerde ondernemingen wettelijk te verplichten een informatievere controleverklaring af te geven.⁸ Concrete aanleiding voor het voorstel was dat uit het forensisch onderzoek naar de boekhoudkundige onregelmatigheden bij Imtech bleek dat de externe accountant van Imtech al in februari 2012 significante tekortkomingen in de interne risicobeheersing- en controlesystemen constateerde en dit aan de raad van commissarissen (RvC) meldde, zonder dat hij de aandeelhouders hiervan op de hoogte stelde in bijvoorbeeld een toelichtende paragraaf in de controleverklaring bij de jaarrekening 2011. "Voor Eumedion is daarmee de maat vol", zo stond in de brief. PvdA-kamerlid Nijboer heeft op 9 september 2013 een motie ingediend die ertoe strekt het kabinet aan te sporen wetgeving voor te bereiden zodat de externe accountant in de controleverklaring voortaan a) de belangrijkste risicogebieden voor materiële afwijkingen in de jaarrekening benoemt, b) de aanpak en de reikwijdte van de accountantscontrole beschrijft, c) het gehanteerde materialiteitsniveau van de controle beschrijft en d) een oordeel geeft over de continuïteit van de onderneming. In zijn reactie op deze motie heeft minister Dijsselbloem (Financiën) in februari 2014 aangegeven nadere formele wetgeving inzake de inhoud van de controleverklaring niet nodig te vinden. De NBA streeft er namelijk al naar om een uitgebreide, ondernemingsspecifieke controleverklaring vanaf boekjaar 2014 verplicht te stellen voor de externe controles bij alle

⁷ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2013-08_nba_onafhankelijkheidsregels_accountants.pdf

⁸ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2013-06_wijzigingswet_financiele_markten_2014.pdf.

beursgenoteerde ondernemingen. Ook zal de IAASB in de loop van 2014 het nieuwe internationale raamwerk voor de nieuwe controleverklaring publiceren. Over het conceptformat van de IAASB om externe accountants te verplichten in de controleverklaring een zogenoemde key audit matters paragraaf op te nemen, heeft Eumedion zich in een brief aan de IAASB op 22 november 2013 positief uitgelaten.⁹ Daarbij is aangegeven dat de nieuwe accountantsverklaring ook informatie over de scope van de controle en een uitleg over de gehanteerde definitie van materialiteit moet bevatten. Verder zou de auditcommissie en, als deze dat nalaat, de externe accountant een beschrijving moeten geven van risico's die door de accountant zijn opgemerkt, maar niet zijn geadresseerd.

Grotere rol accountant bij jaarverslag

Eumedion heeft ook gepleit dat een versterking van de rol van de externe accountant bij het jaarverslag nodig is. Dit gebeurde in een reactie van 15 maart 2013 op voorstellen van de International Auditing and Assurance Board (IAASB), de opsteller van de wereldwijde auditstandaarden.¹⁰ Externe accountants zijn nog steeds vrijwel uitsluitend gefocust op de jaarrekening, terwijl institutionele beleggers en andere gebruikers een toenemend gewicht toekennen aan de informatie die in het jaarverslag is opgenomen. Als het aan de IAASB ligt mag de externe accountant zich in de toekomst bij het jaarverslag niet langer beperken tot een toets op materiële inconsistenties met de jaarrekening. Hij dient voortaan het jaarverslag breder te bezien "in het licht van de indruk die de accountant heeft gekregen van de onderneming en haar omgeving gedurende de controlewerkzaamheden". Eumedion juicht deze stap toe. Eumedion steunt ook de voorstellen om de externe accountant te verplichten transparanter te zijn over zijn werkzaamheden en bevindingen ten aanzien van het jaarverslag. Naar verwachting zal de IAASB in de loop van 2014 met nader uitgewerkte voorstellen komen.

2.5 IIRC raamwerk geïntegreerde verslaggeving

In 2013 zijn ook belangrijke stappen gezet op het terrein van een meer geïntegreerde verslaggeving. De International Integrated Reporting Council (IIRC) heeft op 8 december 2013 het definitieve raamwerk voor 'integrated reporting' gepubliceerd. Op grond van het raamwerk dienen beursgenoteerde ondernemingen in het toekomstige jaarverslag de beleggers een samenhangend overzicht te presenteren van het verdienmodel, het waardescheppend vermogen van de onderneming en het beslag van de onderneming op verschillende soorten kapitaal (zoals menselijk kapitaal, intellectueel kapitaal, natuurlijk kapitaal en financiële middelen) om deze waarde te creëren. Het raamwerk is op principes en niet op gedetailleerde voorschriften gestoeld. De IIRC beveelt wel aan dat elke onderneming in de geïntegreerde verslaggeving aandacht besteedt aan de activiteiten van de onderneming en de marktomgeving, de governance, het verdienmodel, de kansen en risico's,

⁹ http://www.eumedion.nl/nl/nieuws/eumedion_steunt_iaasb-voorstellen_voor_nieuwe_accountantsverklaring

¹⁰ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2013-03_iaasb_ed_auditor_other_information.pdf.

de strategie en het beroep op hulpbronnen, de prestaties en de toekomstverwachtingen. Het raamwerk heeft de steun van Eumedion en komt in belangrijke mate overeen met de zienswijze die Eumedion op 3 juli 2013 naar voren heeft gebracht in reactie op de consultatieversie van het raamwerk.¹¹

2.6 Europees richtlijnvoorstel betreffende niet-financiële informatie

De Europese Commissie is op 16 april 2013 met voorstellen gekomen om grote Europese beursgenoteerde ondernemingen te dwingen meer informatie te publiceren over hun beleid op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Eumedion heeft samen met de Beroepsvereniging voor Beleggingsdeskundigen (VBA) steun uitgesproken voor het voorstel in een brief van 23 mei 2013 aan de minister van Veiligheid en Justitie. Volgens Eumedion en de VBA biedt het richtlijnvoorstel voor gebruikers van jaarverslagen handvatten om een beter beeld te krijgen van de lange termijnstrategie, het beleid en het risicoprofiel van een onderneming.¹² Dit is voor beleggers cruciale informatie om een onderneming goed te kunnen analyseren en om op basis van die analyse een beleggingsbeslissing te nemen. MVO-informatie die ondernemingen op grond van het richtlijnvoorstel moeten publiceren is voor institutionele beleggers van belang om invulling te geven aan hun eigen beleid inzake verantwoord beleggen. Op 19 juni 2013 heeft Eumedion vervolgens in een internationale coalitie met de andere beleggersorganisaties Eurosif, ICGN, UNEP Finance Initiative, EFFAS, IIGCC, CDP en CDSB de Europese wetgevende instituties opgeroepen vaart te maken met het bereiken van overeenstemming over het richtlijnvoorstel.¹³ Dit heeft eraan bijgedragen dat op 14 februari 2014 het Europese Parlement en de Raad voor de Europese Unie politieke overeenstemming bereikt over de definitieve tekst van de richtlijn. De richtlijn verplicht ondernemingen met meer dan 500 werknemers jaarlijks in hun jaarverslag hun sociaal, mensenrechten-, anti-corruptie-, milieu- en diversiteitsbeleid uiteen te zetten. Ook worden zij verplicht de resultaten en de risico's van dit beleid te beschrijven. Indien een onderneming geen beleid heeft ontwikkeld t.a.v. de hiervoor genoemde terreinen, moet zij hierover uitleg verschaffen. De richtlijn moet uiterlijk eind 2016 in de nationale wet- en regelgeving zijn geïmplementeerd.

2.7 Europese convergentie toezicht op financiële verslaggeving

Eumedion heeft de voorgenomen richtlijnen die ESMA heeft geconcipieerd om het Europese toezicht op de financiële verslaggeving stap voor stap te harmoniseren in oktober 2013 ondersteund.¹⁴ De conceptrichtlijnen beogen de consistente handhaving van de toepassing van de internationale financiële verslaggevingsstandaarden (IFRS) door Europese beursgenoteerde ondernemingen te

¹¹ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2013-07_response_iirc_integrated_reporting_framework.pdf

¹² http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2013-05_commentaar_richtlijn_niet-financieel_informatie.pdf.

¹³ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/press/2013-06_press_release_directive_non_financial_reporting.pdf

¹⁴ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2013-10_esma_guidelines_financial_information_enforcement.pdf.

verbeteren. De richtlijnen moeten in de toekomst dan ook door de AFM bij haar toezicht op de financiële verslaggeving van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen worden gehanteerd. In het geval de AFM de ESMA-richtlijnen niet volledig toepast in haar toezicht op de financiële verslaggeving, is zij verplicht hierover te rapporteren aan ESMA. Naar verwachting zullen de definitieve richtlijnen in de loop van 2014 door ESMA worden vastgesteld.

2.8 Code voor governance onderzoeksbureaus

Eumedion heeft op 16 december 2013 een kritisch commentaar verstuurd op de concept 'Best Practice Principles voor Governance Onderzoeksbureaus'. De concept best practice principes zijn op verzoek van de Europese effectenmarkttoezichthouder ESMA door een speciale werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van stemadviesbureaus, opgesteld. De werkgroep heeft voorgesteld alle dienstverleners die op reguliere basis een "intellectuele bijdrage" leveren aan de stem- en engagementactiviteiten van institutionele beleggers onder de code brengen. Op basis van deze definitie zou ook Eumedion onder de reikwijdte van de code vallen. Eumedion heeft aangegeven weinig te voelen voor een zo breed toepassingsbereik, omdat hierdoor de breed levende zorgen over de kwaliteit van stemadviezen niet goed worden geadresseerd. Eumedion beveelt aan het toepassingsbereik te beperken tot uitsluitend stemadviesbureaus, zoals ook ESMA had voorgesteld. Verder vindt Eumedion dat de inhoud van de code moet worden aangescherpt. De conceptcode bevat maar drie principes die zien op de kwaliteit van de dienstverlening, het beheersen van tegenstrijdige belangen en het communicatiebeleid van de bureaus. De principes zijn slechts uitgewerkt in ondersteunende 'guidance'. Op 5 maart 2014 heeft de werkgroep de *Best Practice Principles for Shareholder Voting Research Providers* definitief vastgesteld. Het Eumedion-bestuur zal dit jaar zijn positie t.a.v. eventuele ondertekening van de code door Eumedion bepalen.

2.9 Bezoldigingsbeleid financiële ondernemingen

Eumedion heeft zich in 2013 ook gemengd in de discussie over de voorgenomen maatregelen van het Nederlandse kabinet om het bezoldigingsbeleid van financiële ondernemingen verder te reguleren. Een veelbesproken onderdeel daarvan is het voorstel om vanaf 1 januari 2015 voor de financiële sector een bonuscap van 20% van het vaste salaris in te voeren. Eumedion is mede vanuit het oogpunt van de voordelen van een gelijk Europees speelveld op het terrein van bonussen in de financiële sector geen voorstander van een 'nationale kop' bovenop de Europese voorschriften. Dit heeft Eumedion onder meer tot uitdrukking gebracht in haar reactie van 24 mei 2014 op de consultatie van het implementatiewetsvoorstel Europese richtlijn kapitaalvereisten ('CRD IV').¹⁵ Ook in haar commentaar van 20 december 2013 op het voorontwerp van het wetsvoorstel betreffende het beloningsbeleid financiële ondernemingen heeft Eumedion zich kritisch getoond.¹⁶ Het voorontwerp

¹⁵ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2013-05_implementationwet_crd_iv.pdf.

¹⁶ http://www.eumedion.nl/nl/nieuws/eumedion_kritisch_over_wetsvoorstel__bonuscap__financiele_instellingen

is onvoldoende onderbouwd, erg complex en op onderdelen mogelijk in strijd met Europese richtlijnen, zo gaf Eumedion aan. Volgens Eumedion is het onduidelijk wat de concrete aanleiding is voor de bonuscap. Ook vindt Eumedion de samenhang van het wetsvoorstel met andere maatregelen op het terrein van beloningen (zoals het Besluit beheerst beloningsbeleid en de wet 'claw back') onvoldoende inzichtelijk. Het definitieve wetsvoorstel wordt naar verwachting in juni 2014 bij de Tweede Kamer ingediend.

2.10 Nieuwe meldingsplicht significante bruto shortposities

Op 1 juli 2013 is, als onderdeel van de zogeheten Wet Frijns, een nieuwe verplichting van kracht geworden voor beleggers die een substantiële bruto shortpositie hebben (negatief economisch belang van meer dan 3%) om een melding te doen bij de AFM bij over- of onderschrijding van een meldingsdrempel.¹⁷ Eumedion is voorstander van de nieuwe meldingsplicht omdat daarmee situaties aan het licht worden gebracht waarbij tegenover een substantieel belang in aandelen of stemmen een anders mogelijk onopgemerkt negatief economisch belang staat. In de maanden voor de inwerkingtreding heeft de AFM een beleidsregel opgesteld over de definitie en berekening van bruto shortposities. In haar reactie van 22 april 2013 op de conceptbeleidsregel heeft Eumedion ervoor gepleit bij de definities en calculatiemethodes nauw aansluiting te zoeken bij het stelsel van de Europese short selling verordening. Verder heeft Eumedion opgemerkt dat niet alle denkbare financiële instrumenten op indices, mandjes en ETF's waarin het aandeel is vertegenwoordigd, moeten worden meegenomen. De ervaringen met de Europese short selling verordening heeft geleerd dat het betrekken van al deze indirecte belangen zeer bewerkelijk is. In overeenstemming met de zienswijze van Eumedion heeft de AFM in de definitieve beleidsregel, die ook op 1 juli 2013 van kracht is geworden, bepaald dat bij de meldingsplicht de aandelen van een beursvennootschap die via een index of via mandjes worden gehouden alleen worden betrokken wanneer de aandelen in het mandje ten minste 1% van het geplaatst kapitaal of 20% van het totaal aantal effecten in de index of mandje uitmaken. Ook heeft AFM in de beleidsregel zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij het kader van de Europese short selling verordening.

2.11 Evaluatie Europese short selling verordening

Slechts een paar maanden na de inwerkingtreding is ESMA een consultatie gestart naar het functioneren van de verordening. In reactie op ESMA's 'call for evidence' heeft Eumedion op 15 maart 2013 aangegeven dat de Europese verplichting om netto shortposities in aandelen van beursgenoteerde ondernemingen vanaf 0,5% te openbaren waardevolle informatie biedt voor de markt.¹⁸ De initiële drempels voor notificatie en openbaarmaking van netto shortposities zijn op het juiste niveau gezet (0,2%: melden bij de toezichthouder, 0,5%: openbaar maken). Minder positief is

¹⁷ 5:38, tweede lid, en 5:39, tweede lid, Wft.

¹⁸ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2013-03_response_esma_call_for_evidence_short_selling_regulation.pdf

Eumedion over de eis om bij elke aanvullende 0,1% positieverandering vervolgmeldingen te doen. Dit leidt tot tamelijk veel extra meldingen, die niet per se van belang zijn voor marktpartijen en waarvan ook de waarde voor toezichthouders twijfelachtig is. Eumedion pleit er daarom voor de bandbreedte van die vervolgmeldingen wat te verbreden. Ook vindt Eumedion dat nagedacht moet worden over bepaalde uitzonderingen voor shortposities die aantoonbaar niet zijn aangegaan met als doel om van prijsdalingen te profiteren. Op 3 juni 2013 heeft ESMA het definitieve evaluatierapport gepubliceerd en aan de Europese Commissie aangeboden. In december 2013 heeft de Europese Commissie aangegeven voorlopig niet voornemens te zijn een wijziging van de short selling verordening voor te bereiden.

2.12 Voorstel richtlijn verbetering man-vrouwverhouding niet-uitvoerende bestuurders

Op 21 januari 2013 heeft Eumedion een brief¹⁹ gestuurd aan minister Bussemaker (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) inzake het eind 2012 gepubliceerde richtlijnvoorstel van de Europese Commissie inzake de verbetering van de man-vrouwverhouding in raden van commissarissen van beursgenoteerde ondernemingen.²⁰ In de brief geeft Eumedion aan volledig begrip te hebben voor de doelstelling van het richtlijnvoorstel. De lage gemiddelde participatie van vrouwen in raden van commissarissen van Europese beursvennootschappen (13,7%) laat zich lastig rijmen met het enorme potentieel aan vrouwen dat talentvol en hoog opgeleid is, en vaak over voor beursvennootschappen relevante werkervaring beschikt. Vanuit het fundamentele uitgangspunt van gelijke behandeling van mannen en vrouwen, zoals onder meer neergelegd in het Verdrag van de Europese Unie, zou een evenwichtiger man-vrouwverhouding verwacht mogen worden, en valt een richtlijnvoorstel om tot een betere balans te komen te rechtvaardigen. Een kwalitatief hoogwaardige raad van commissarissen bij beursvennootschappen is een basisvereiste voor goede *checks and balances* binnen een beursvennootschap. Dit betekent niet alleen dat commissarissen deskundig en onafhankelijk dienen te zijn, maar ook dat zij zowel individueel en als groep tegen alle denkbare omstandigheden opgewassen dienen te zijn. Voldoende diversiteit in de samenstelling van de raad van commissarissen is voor Eumedion een belangrijke graadmeter voor evenwichtig optreden door de raad van commissarissen. Toch wil Eumedion de hogere participatie van vrouwen niet met een Europese richtlijn afdwingen. Risico van een bindende Europese norm voor de man-vrouwverhouding is dat andere belangrijke aspecten bij de selectie van commissarissen minder aandacht krijgen. Ook vindt Eumedion dat eerst nationale regelingen (zoals het wettelijke streefcijfer van 30% vrouwen in besturen en raden van commissarissen van Nederlandse beursvennootschappen) de kans moeten krijgen tot volle wasdom te komen alvorens de Europese wetgever ingrijpt. Het richtlijnvoorstel is op 14 oktober 2013 door het Europees Parlement aangenomen, maar de Europese Raad heeft er nog niet mee ingestemd. Het richtlijnvoorstel kan in

¹⁹ Ingeval van een 'one tier' bestuursstructuur gaat het om de niet-uitvoerende bestuurders. Omwille van de leesbaarheid zal in deze brief verder van raden van commissarissen worden gesproken.

²⁰ http://www.eumedion.nl/nl/nieuws/eumedion_wil_meer_vrouwen_in_raden_van_commissarissen

de Raad momenteel nog niet rekenen op een gekwalificeerde meerderheid van stemmen in de Raad. Onder meer Nederland en het Verenigd Koninkrijk hebben grote bezwaren tegen het voorstel.

2.13 Voorstel Wijzigingswet financiële markten 2015

In reactie op het voorontwerp inzake de Wijzigingswet financiële markten 2015 heeft Eumedion op 16 september 2013 aangegeven dat de vrijstelling van het verplichte bod voor 'vrijwillige' openbare biedingen moet worden beperkt tot biedingen waarbij ten minste de zogenoemde billijke prijs wordt betaald.²¹ Daar waar in een land als Duitsland een partij is vrijgesteld van de biedplicht wanneer bij het vrijwillige bod ten minste dezelfde vergoeding wordt geboden als zou moeten worden geboden bij een verplicht bod (de 'billijke prijs'), ontbreekt deze voorwaarde in de Nederlandse biedingsregels. Een grootaandeelhouder die nog net onder de biedgrens van 30% van de stemrechten blijft kan daardoor relatief goedkoop controle over een Nederlandse beursgenoteerde onderneming verwerven. Hij kan wachten op uitzonderlijke omstandigheden en dan tegen een kunstmatig lage prijs een bod uitbrengen waarmee hij in totaal net de meerderheid van de uitstaande aandelen aangeboden krijgt. Minderheidsaandeelhouders krijgen hierdoor geen reële exit aangeboden, hetgeen wel de gedachte achter het verplichte bod is. Helaas heeft het kabinet in het uiteindelijke wetsvoorstel, dat op 10 april 2014 aan de Tweede Kamer is gezonden, geen voorstel opgenomen om de verplicht bod regeling aan te scherpen. Eumedion zal daarom bij de politiek aandacht blijven vragen voor de noodzaak deze leemte in de wetgeving weg te nemen.

2.14 Wet claw back

De Wet claw back is op 1 januari 2014 in werking getreden nadat de Eerste Kamer twee schriftelijke rondes en een mondelinge behandeling noodzakelijk vond alvorens het wetsvoorstel te aanvaarden. Eumedion heeft tijdens de behandeling in de Eerste Kamer haar aarzelingen kenbaar gemaakt over de omstreden wettelijke bepaling om elk financieel gewin van een bestuurder bij de overname of fusie van 'zijn' onderneming af te romen. Het gaat dan om de winsten op de aandelen en opties die de bestuurder als beloning toegekend heeft gekregen. In de brief van 8 februari 2013 schrijft Eumedion de Eerste Kamer dat dit erop kan duiden dat ook prestatieaandelen en –opties die reeds onvoorwaardelijk zijn geworden, en tot het vermogen van de bestuurder behoren, onder de 'afroomregeling' vallen.²² Dit zou volgens Eumedion een vorm van onteigening kunnen zijn die in strijd is met het EVRM. Ook heeft Eumedion ervoor gewaarschuwd dat de afroomregeling eenvoudig kan worden ontweken en daardoor niet erg effectief zal zijn.

²¹ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2013-09_voorontwerp_wijzigingswet_wft_2015.pdf.

²² http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2013/02_commentaar_ek_wetsvoorstel_claw_back.pdf

2.15 Wijzigingsbesluit financiële markten 2014

Eumedion heeft zich in een brief van 1 mei 2013 kritisch getoond over onderdelen ontwerpwijzigingsbesluit financiële markten 2014.²³ Kanttekeningen heeft Eumedion geplaatst bij de vereiste gegevensverstrekking rond de melding van substantiële bruto shortposities, de reikwijdte van het provisieverbod en de introductie van een zgn. theoretisch solvabiliteitscriterium voor verzekeraars. Het provisieverbod zou zich volgens Eumedion moeten uitstrekken tot het verlenen van beleggingsdiensten aan professionele beleggers en in aanmerking komende tegenpartijen. Verder mist Eumedion in de toelichting op het ontwerpbesluit een adequate onderbouwing voor de noodzaak van het afgeven van een verklaring van geen bezwaar door De Nederlandsche Bank (DNB) wanneer een verzekeraar dividend wil uitkeren wanneer de solvabiliteitsmarge meer bedraagt dan het minimumbedrag aan solvabiliteitsmarge maar minder dan het zgn. theoretisch solvabiliteitscriterium. Het Wijzigingsbesluit financiële markten 2014 is op 1 januari 2014 in werking getreden.

2.16 Wettelijk verbod op beleggen in fabrikanten van clustermunitie

Op 1 januari 2013 is een wettelijk verbod op aantoonbare directe investeringen in de productie, verkoop en distributie van clustermunitie of cruciale onderdelen in werking getreden. De regeling is een nadere uitwerking van het in de Wet financieel toezicht neergelegde principe van integere bedrijfsvoering. Het AFM-toezicht op het verbod is primair op de 'AO/IC' van de onder toezicht staande instellingen. Eumedion, marktpartijen en andere brancheorganisaties hebben eind 2012 in samenwerking met de AFM een indicatieve lijst 'verboden' ondernemingen opgesteld om zo tot meer rechtszekerheid en duidelijkheid over de wettelijke norm te komen. De indicatieve lijst wordt door de AFM als "risico-radar", beschouwd en gehanteerd, met andere woorden als indicatief voor het stellen van nadere vragen over de AO/IC wanneer een Nederlandse financiële instelling die in de betreffende ondernemingen zou beleggen of financiering eraan zou verschaffen. In 2013 hebben Eumedion, marktpartijen en andere brancheorganisaties gesproken over een actualisering van de indicatieve lijst.

²³ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2013-05_wijzigingsbesluit_financiele_markten_2014.pdf.

3. EUMEDION: OVERLEGPLATFORM MET BEURSVENNOOTSCHAPPEN

Eumedion biedt haar deelnemers een platform om in gezamenlijk verband te overleggen met Nederlandse beursvennootschappen en om gezamenlijk te overleggen over onderwerpen die op de agenda van aandeelhoudersvergaderingen van deze vennootschappen staan.

Het secretariaat van Eumedion ondersteunt dit proces door:

- a. Het organiseren van een dialoog met de belangrijkste beursvennootschappen;
- b. Het faciliteren van de deelnemers in het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen en het uitoefenen van het stemrecht aldaar;
- c. Het monitoren van de agenda's van aandeelhoudersvergaderingen en de jaarverslagen van de Nederlandse beursvennootschappen, en het verzenden van een alert naar alle deelnemers in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van de aandeelhoudersvergadering staat;
- d. Het opstellen van een evaluatie van het aandeelhoudersvergaderingen- en jaarverslagenseizoen en het verzenden van de speerpuntenbrief naar de Nederlandse beursvennootschappen.

3.1 Het organiseren van een dialoog met de belangrijkste beursvennootschappen

In de afgelopen jaren wordt steeds sterker het belang van dialoog tussen de vennootschap en haar aandeelhouders, zowel voor als tijdens de aandeelhoudersvergadering, benadrukt. Dit blijkt onder andere uit principe IV.4 van de Code Tabaksblat, waarin staat dat aandeelhouders de bereidheid moeten hebben om een dialoog met de vennootschap aan te gaan en uit best practice 2 van de Eumedion Best Practices voor Betrokken Aandeelhouderschap.

Eumedion heeft in 2013 voor haar deelnemers met 25 Nederlandse beursvennootschappen en 1 vennootschap die een beursgang voorbereidt een gezamenlijke dialoog georganiseerd. Ter voorbereiding op elke dialoog werd door het Eumedion-secretariaat ofwel - wanneer het een reguliere dialoog (buiten het AVA-seizoen om) betrof - een algemene 'scan' voor milieu-, sociale en governanceprestaties (ESG-scan) opgesteld, ofwel een specifiek op het discussieonderwerp toegesneden 'scan' (bijvoorbeeld het bezoldigingsbeleid) opgesteld. Daarnaast is een voorbereidende conference call met de deelnemers gehouden die zich voor de dialoog hadden aangemeld. Eumedion heeft in dit dialoog geen eigen opvatting; het is aan de individuele deelnemers om tot een eigen beoordeling te vormen.

3.2 Het faciliteren van de deelnemers in het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen en het uitoefenen van het stemrecht aldaar.

Het Eumedion-secretariaat heeft ook in 2013 het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) door deelnemers en het uitoefenen van het stemrecht daar gefaciliteerd door onder andere

de gegevens van de afgevaardigden van de deelnemers die de AVA's bezoeken, rond te sturen. In totaal werden in het AVA-seizoen 2013 door Eumedion-deelnemers, binnen het Eumedion-samenwerkingsverband, 56 verschillende aandeelhoudersvergaderingen bezocht.

3.3 Het monitoren van de agenda's van aandeelhoudersvergaderingen en de jaarverslagen van de Nederlandse beursvennootschappen, en het verzenden van een alert naar alle deelnemers in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van de aandeelhoudersvergadering staat.

Het Eumedion-secretariaat heeft in 2013 alle agenda's van de aandeelhoudersvergaderingen van de Nederlandse beursvennootschappen en de corporate governance- en duurzaamheidsparagrafen van alle jaarverslagen en de beschikbare duurzaamheidsverslagen bekeken.

In totaal werden in een kleine duizend agendapunten beoordeeld. In totaal werd elf keer (2012: tien keer), de zogenoemde alertprocedure in werking gesteld. De alertprocedure wordt in werking gesteld op het moment dat het Eumedion-secretariaat een mogelijk controversieel onderwerp op een AVA-agenda signaleert. Op dat moment wordt de Eumedion-deelnemer die de AVA van de betreffende vennootschap gaat bezoeken op de hoogte gesteld, evenals de voorzitter van de Beleggingscommissie. Deze besluiten om in contact te treden met de vennootschap om nadere uitleg te vragen en om de Beleggingscommissie van Eumedion bijeen te roepen. Op het moment dat de Beleggingscommissie besluit dat het betreffende voorstel (flagrant) in strijd is met de Nederlandse wet- en regelgeving, de Nederlandse corporate governance code en/of het Eumedion Handboek Corporate Governance wordt, na kennisgeving van de Eumedion-voorzitter, door het Eumedion-secretariaat een alert uitgestuurd naar alle deelnemers van Eumedion. Van de elf keer dat in 2013 de alertprocedure in werking werd gesteld, werd in acht gevallen (2012: zeven keer) ook daadwerkelijk een alert uitgestuurd. In de andere gevallen waren ofwel de controversiële agendapunten door de betreffende vennootschappen ingetrokken of aangepast dan wel werden er bepaalde toezeggingen gedaan. De uitgezonden alerts hadden betrekking op de herbenoeming van commissarissen, de decharge van het bestuur, de decharge van de raad van commissarissen, het bezoldigingsbeleid van het bestuur, de toekenning van speciale (retentie- en/of overname)bonussen, statutenwijzigingen (o.a. de verhoging van de drempel voor het agenderingsrecht van aandeelhouders) en de goedkeuring van een juridische fusie gevolgd door liquidatie. De agendapunten waarop de alerts betrekking hadden werden ofwel verworpen, ofwel aan de opmerkingen in de alert aangepast dan wel ontmoetten een relatief groot aantal tegenstemmen in de aandeelhoudersvergadering.

3.4 Het opstellen van een evaluatie van het aandeelhoudersvergaderingen- en jaarverslagenseizoen en het verzenden van de speerpuntenbrief naar de Nederlandse beursvennootschappen.

Kort na het AVA-seizoen heeft Eumedion een evaluatie van het AVA-seizoen 2013 opgesteld, waarin de belangrijkste bevindingen en conclusies vanuit het perspectief van institutionele beleggers zijn weergegeven²⁴. Ook wordt verslag gedaan van de bevindingen rond de Eumedion speerpuntenbrief. Op de evaluatie is voor de media een toelichting gegeven. De evaluatie is vervolgens naar de Monitoring Commissie Corporate Governance Code gestuurd en een bewerking van de evaluatie is verschenen in het juridisch vaktijdschrift Ondernemingsrecht en in het Jaarboek Corporate Governance.

De hoofdpunten van de evaluatie waren:

- In de Speerpuntenbrief 2013 had Eumedion de ondernemingen gevraagd om meer aandacht te schenken aan de kwaliteit van het verslag van de raad van commissarissen (RvC). Onder meer werd gevraagd om informatie te vermelden over de aanwezigheid van de individuele commissarissen in de RvC-vergaderingen en over de hoofdbevindingen van de zelfevaluatie van de RvC. Op beide terreinen zijn verbeteringen te zien.
- Eumedion heeft de RvC's tevens gevraagd de hoofdpunten van de management letter te bespreken en het beleid t.a.v. de borging van de onafhankelijkheid van de externe accountant uiteen te zetten. Op het eerste punt zien wij dat de licht stijgende trend van bespreking doorzet. Het tweede punt is deels door de wetgever ingehaald, omdat beursgenoteerde ondernemingen vanaf 1 januari 2013 geen nieuwe contracten meer mogen afsluiten om adviesdiensten af te nemen van het accountantskantoor dat de jaarrekeningcontrole uitvoert.
- Het tweede 2013 Eumedion-speerpunt had betrekking op het schrappen van overbodige informatie uit de toelichting op de jaarrekening. De Nederlandse beursvennootschappen bleken terughoudend om in deze informatie diep het mes te zetten uit angst te worden teruggefloten door de externe accountant en/of Autoriteit Financiële Markten (AFM). Er was echter wel een aantal ondernemingen die – binnen de marges die de accountant geeft – de toelichting op de jaarrekening ondernemings specifieker en inzichtelijker wist te maken. Sligro Food Group was in dit verband best practice.
- De gemiddelde opkomst op de AVA's van AEX-ondernemingen daalde in 2013 voor het eerst sinds jaren licht (van 63,7% in 2012 naar 62,7% in 2013). De daling was geheel toe te schrijven aan drie aandeelhoudersvergaderingen: die van KPN, PostNL en Imtech.
- Veel externe accountants hebben – soms uit eigener beweging – tijdens de aandeelhoudersvergadering een vrij uitgebreide toelichting gegeven op de uitvoering van hun

²⁴ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/ava-evaluaties/2012_ava-evaluatie.pdf

Eumedion

controlewerkzaamheden, onder andere t.a.v. pensioenen, goodwill en vastgoed. Dit is de communicatie met aandeelhouders ten goede gekomen.

4. EUMEDION: PARTICIPANT IN NATIONALE EN INTERNATIONALE GREMIA

Eumedion participeert in verschillende nationale en internationale organisaties om het geluid van de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers te laten horen en om reeds in een vroeg proces betrokken te zijn bij de totstandkoming van beleid dat institutionele beleggers (mogelijk) zal raken.

4.1. Europese Unie

Wouter Kuijpers neemt sinds december 2010 deel aan de ESMA Corporate Finance Standing Committee's Consultative working group. In november 2013 werd hij voor een tweede termijn gekozen. In 2013 vergaderde deze werkgroep twee maal. Onderwerpen die onder meer aan bod kwamen, waren de prospectusrichtlijn, stemadviesbureaus en de transparantierichtlijn.

Martijn Bos heeft zitting in het User Panel van EFRAG, het adviesorgaan van de Europese Commissie op het terrein van financiële verslaggeving.

Rients Abma heeft in januari 2013 deelgenomen aan een expertmeeting bij de Europese Commissie teneinde de Europese Commissie te adviseren over een wijziging van de richtlijn aandeelhoudersrechten. Daarna zijn er nog verschillende bilaterale contacten met de (staf van de) Europese Commissie geweest, waaronder een aantal telefonische, over de tekst van het richtlijnvoorstel zelf en over de 'impact assessment' van het richtlijnvoorstel.

Daarnaast zijn er regelmatig andere contacten met functionarissen van de Europese Commissie en medewerkers van leden van het Europees Parlement om input te geven op beleidsvoorstellen die de Eumedion-deelnemers raken.

4.2 Raad voor de Jaarverslaggeving

Eumedion participeert sinds 2007 in de zogenoemde gebruikersdelegatie van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ). De RJ heeft tot doel de kwaliteit van de externe verslaggeving, in het bijzonder de jaarrekening, binnen Nederland door rechtspersonen en andere organisaties te bevorderen. Sinds 22 maart 2011 zit Martijn Bos, beleidsmedewerker bij Eumedion, in de RJ. Rients Abma, directeur van Eumedion, zit in het bestuur van de Stichting voor de Jaarverslaggeving (SJ). Eumedion heeft in 2013 binnen de RJ en de SJ een debat aangezwengeld over de operationele effectiviteit van de RJ, waarin ook begrepen de omvang en samenstelling van de RJ. De RJ opereert al sinds zijn oprichting in 1981 in een tripartiet model (opstellers, gebruikers en controleurs van jaarrekeningen). Het SJ-bestuur heeft naar aanleiding van dit debat in augustus 2013 besloten om het model met behulp van externe adviseur te evalueren. De evaluatie is eind 2013 afgerond en het SJ-bestuur heeft zich begin 2014 beraden op de uit de evaluatie voortvloeiende aanbevelingen. Naar aanleiding van de aanbevelingen is onder meer besloten om het tripartiete model los te laten en de vetorechten van elk van de delegaties af te schaffen. In de toekomst zullen besluiten worden genomen met een gekwalificeerde meerderheid van tweederde van de stemmen. De RJ zal worden

verkleind van 12 naar 9 leden, plus een voorzitter. Een statutenwijziging zal in 2014 worden doorgevoerd teneinde deze afspraken te verankeren.

4.3 Monitoring Commissie Corporate Governance Code

De Monitoring Commissie Corporate Governance Code is samengesteld door de organisaties die in 2003 de Commissie Tabaksblad hebben ingesteld, waaronder (de rechtsvoorganger van) Eumedion. Jos Streppel (voormalig CFO van Aegon, thans voorzitter van de raad van commissarissen van KPN en vice-voorzitter van de raad van commissarissen van Van Lanschot) werd in 2009 benoemd tot voorzitter van de Monitoring Commissie. Jurjen Lemstra (advocaat PelsRijcken) werd, op voorstel van Eumedion en de VEB, toen benoemd als lid van de commissie. De zittingstermijn van de commissie liep in de zomer van 2013 af. De Commissie Streppel presenteerde op 1 oktober 2013 haar eindrapport. De Commissie Streppel deed daarin geen concrete voorstellen tot aanpassing van de Code Tabaksblad, maar benoemde wel een aantal vraagstukken waar de volgende commissie zich over zou moeten buigen. Zo vindt de Commissie Streppel dat de volgende Monitoring Commissie hernieuwd moet kijken naar de bepalingen over bestuurdersbeloning. De Commissie vraagt zich namelijk af of die nu wel bijdragen aan een heldere verantwoording en opbouw van beloningen. Verder vindt de Commissie dat er nog vaak onvoldoende inzicht wordt gegeven waarom een bepaalde persoon wordt voorgedragen voor een bestuurs- of commissarispost en waarom een bepaalde bestuurder of commissaris tussentijds vertrekt. Ook bij de benoeming en het aftreden van de externe accountant is het van belang inzicht te geven in de reden voor benoeming of vertrek, aldus de voormalige commissie.

Op 10 december 2013 heeft Minister Kamp (Economische Zaken) de nieuwe Monitoring Commissie geïnstalleerd. Deze wordt voorgezeten door Jaap van Manen (hoogleraar corporate governance Rijksuniversiteit Groningen en voormalig PwC-partner). Jaap van Manen was al lid van de vorige Monitoring Commissies. Else Bos (bestuursvoorzitter PGGM) zal in de nieuwe commissie speciaal letten op de belangen van aandeelhouders. Zij was tussen 1 januari 2007 en 31 december 2009 bestuurslid van Eumedion. Andere leden van de nieuwe commissie zijn: Sietze Hepkema (bestuurslid SBM Offshore), Robert-Jan van de Kraats (CFO Randstad Holding), Barbara Baarsma (algemeen directeur SEO Economisch Onderzoek), H el ene Vletter-van Dort (hoogleraar bank- en effectenrecht Erasmus Universiteit Rotterdam) en Ieke van den Burg (commissaris ASML en voormalig FNV federatiebestuurder). De Monitoring Commissie blijft tot taak houden de actualiteit en bruikbaarheid van de Code Tabaksblad te bevorderen door o.a. het uitoefenen van toezicht op de naleving van de Code en door het signaleren van leemtes of onduidelijkheden. Minister Kamp schrijft in de toelichting op het instellingsbesluit dat de "schragende partijen" ervoor kunnen kiezen om de Monitoring Commissie te vragen de Code te actualiseren, indien zij dat vanuit hun verantwoordelijkheid wenselijk achten. Wat Eumedion betreft zou de code op korte termijn moeten worden herzien om

deze 'state of the art' te laten blijven en te laten aansluiten op de ontwikkelingen in de Nederlandse maatschappij en op de internationale kapitaalmarkten.

4.4 Adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM

Eumedion is in 2010 op uitnodiging van de AFM lid geworden van het adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM. Het adviserend panel komt twee keer per jaar samen en kan dan vragen stellen en advies geven over het jaarplan, de begroting, de kosten van het toezicht en de jaarverantwoording van de AFM. Het overleg tussen de AFM en het adviserend panel heeft twee doelen: i) ondernemingen die onder toezicht van de AFM staan, kunnen invloed uitoefenen op de financiën en het beleid van de AFM en ii) de AFM krijgt inzicht in de financiële gevolgen die het toezicht heeft voor de ondernemingen. De AFM kan door het overleg ook weer haar eigen functioneren verbeteren. In 2013 is de directeur bij beide bijeenkomsten van het panel aanwezig geweest.

4.5 Commissie Financiële Verslaggeving & Accountancy van de AFM

Op uitnodiging van de AFM heeft de directeur van Eumedion sinds 25 oktober 2012 zitting in de Commissie Financiële Verslaggeving & Accountancy van de AFM. De Commissie is ingesteld om een bijdrage te leveren aan de bredere oordeelsvorming van de AFM over het toezicht op financiële verslaggeving & accountantsorganisaties waarbij het veelal beleidsmatige aspecten betreft. In 2013 is de Eumedion-directeur aanwezig geweest bij alle drie vergaderingen en heeft hij tussentijds de AFM geadviseerd over een aantal actuele zaken op het terrein van financiële verslaggeving en audit.

4.6 International Corporate Governance Network

ICGN is het wereldwijde netwerk van institutionele beleggers dat onder meer tot doel heeft goede corporate governance in de wereld te bevorderen. Het doet dit onder andere door Best Practices voor zowel beursvennootschappen als voor institutionele beleggers te ontwikkelen, door te reageren op consultaties en op voorstellen voor wetgeving van nationale en internationale overheden op het terrein van corporate governance en door een platform te bieden waar leden elkaar kunnen ontmoeten. Dit gebeurt onder andere door het organiseren van congressen.

Erik Breen (lid Dagelijks Bestuur Eumedion) heeft sinds september 2011 zitting in het ICGN-bestuur, waardoor het Dagelijks bestuur van Eumedion goed op de hoogte blijft van de internationale corporate governance ontwikkelingen en de ontwikkelingen binnen ICGN. Daarnaast is het Eumedion-secretariaat vertegenwoordigd in verschillende commissies van ICGN. Zo is Wouter Kuijpers lid van het Accounting and Auditing Practices Committee en van het Membership Committee en is Rients Abma lid van de Shareholder Rights Committee, van het Awards Committee en van het Nominations Committee. Verder zijn Erik Breen en Rients Abma in juni 2013 benoemd tot covoorzitters van het Planning Committee dat het ICGN-jaarcongres 2014 in Amsterdam voorbereidt.

4.7 International Integrated Reporting Council (IIRC)

Op 2 augustus 2010 is door het Global Reporting Initiative en het Accounting for Sustainability Project van de Britse prins Charles de 'International Integrated Reporting Council (IIRC) ingesteld. Deze organisatie heeft tot doel om een wereldwijd geaccepteerd raamwerk voor geïntegreerde verslaggeving te ontwikkelen. Het raamwerk moet financiële, milieu-, sociale en governance informatie samenbrengen in een helder, consistent en vergelijkbaar, "geïntegreerd" format. Dit kan bijdragen aan een beter begrip bij analisten en andere stakeholders van de totale (lange termijn) performance van een onderneming. Het definitieve raamwerk is op 8 december 2013 gepubliceerd. Op verzoek van de IIRC is Eumedion sinds eind 2012 intensief betrokken bij de werkzaamheden van de IIRC. Martijn Bos is lid van de Technical Task Force en Erik Breen zit namens Eumedion in de Council. Claudia Kruse, lid van het Algemeen bestuur van Eumedion, zit in de werkgroep van de IIRC.

4.8 Capital Markets Advisory Committee van de International Accounting Standards Board

Martijn Bos is sinds 1 januari 2012 lid van de Capital Markets Advisory Committee van de IASB, het IASB adviesorgaan waarin gebruikers van jaarrekeningen zitting hebben. Eumedion houdt via dit orgaan vinger aan de pols bij de ontwikkelingen binnen de IASB en kan ook proactief onderwerpen agenderen, zoals is gebeurd met het onderwerp uit de Eumedion-speerpuntenbrief 2013 om overbodige informatie uit de toelichting op de jaarrekening te schrappen.

4.9 Onderzoekscentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen

Eumedion is sinds 2008 partner van het Onderzoekscentrum Onderneming & Recht (OO&R). In het OO&R hebben de rechtswetenschap en de juridische praktijk hun krachten gebundeld. Naast de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen participeert een aantal toonaangevende advocaten- en notariskantoren en ondernemingen. Door te participeren in OO&R kan Eumedion invloed uitoefenen op de onderzoeksprojecten van het OO&R. In het bijzonder kan dit door het doen van voorstellen voor nieuwe projecten en het aanleveren van onderzoekers en redacteurs voor bepaalde onderzoeksbundels. Tevens bestaat de mogelijkheid om actief bij te dragen aan een onderzoek, wat de zichtbaarheid en kenbaarheid van Eumedion vergroot en bijdraagt aan de kennisverbreding van het Eumedion-secretariaat. Zo was de Eumedion-directeur in 2013 medeauteur van het hoofdstuk 'De rol van aandeelhouders bij vijandige overnames' in deel 79 van de Serie Onderneming en Recht van het OO&R. De directeur is lid van het curatorium van het Onderzoekscentrum.

4.10 VU Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht

Eumedion is in 2010 deelnemer geworden van het in 2010 opgerichte Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht (ZIFO) van de Vrije Universiteit Amsterdam. Het ZIFO is een

Eumedion

instituut voor wetenschappelijk onderzoek en debat op het terrein van het financiële recht en het ondernemingsrecht. Centraal staat de maatschappelijke rol van het recht en het debat over de richting waarin het recht zich zou moeten ontwikkelen. Er worden debaťmiddagen en een jaarlijks congres georganiseerd. Daarnaast wordt er onderzoek gedaan op eigen initiatief of in opdracht, en worden promovendi begeleid. Wouter Kuijpers was in 2013 namens Eumedion de contactpersoon voor het ZIFO. Het deelnemerschap is in 2013 opgezegd mede i.v.m. de verhuizing van Eumedion van de Zuidas naar Den Haag.

5. EUMEDION: DIENSTVERLENING AAN DEELNEMERS

Eumedion organiseerde in 2013 het jaarsymposium en twee rondetafeldiscussies. Ook werden wetsvoorstellen en consultatiedocumenten becommentarieerd (zie hoofdstuk 2). Elke maand wordt een Eumedion nieuwsbrief gepubliceerd. In 2013 is de zesde Eumedion Scriptieprijs uitgereikt. Tevens werd ook in 2013 de toepassing van de Eumedion best practices voor betrokken aandeelhouderschap door de Eumedion-deelnemers onderzocht.

5.1 Symposium 'Een betere kapitaalmarkt voor bedrijf, beleggers en maatschappij'

Op 5 november 2013 vond het jaarlijks symposium van Eumedion plaats in de Jaarbeurs in Utrecht. Het thema was dit jaar: 'Een betere kapitaalmarkt voor bedrijf, beleggers en maatschappij'. Bob Rådecker (Chief Investment Officer Public Markets PGGM), Kees Cools (partner Booz Company), Peter van Rossum (Chief Financial Officer SBM Offshore) en Steven Maijoor (ESMA-voorzitter) waren de hoofdsprekers. Na de pauze discussieerden Peter Paul de Vries (bestuursvoorzitter Value8), Cees Vermaas (bestuursvoorzitter NYSE Euronext Amsterdam) en Alex van der Velden (partner en Chief Investment Officer Ownership Capital) onder leiding van Fieke van der Lecq (hoogleraar Erasmus Universiteit) onderling en met de zaal over een aantal stellingen. Het symposium werd door ongeveer 200 mensen bezocht. Een uitgebreid verslag van het Eumedion-symposium is te vinden op de website van Eumedion²⁵.

5.2 Rondetafel over onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van de Nederlandse aandelen

Op 7 maart 2013 organiseerde Eumedion een rondetafelbijeenkomst over het door de Universiteit van Tilburg (UvT) uitgevoerde onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van Nederlandse aandelen in portefeuilles van een geselecteerd aantal Nederlandse institutionele beleggers (ABP, Pensioenfonds Zorg en Welzijn, PME, Spoorwegpensioenfonds, Robeco (beleggingsfonds Hollands Bezit) en Teslin Capital Management). Dit in opdracht van Eumedion uitgevoerde onderzoek werd in december 2012 gepubliceerd. Een twintigtal genodigden (vertegenwoordigers van institutionele beleggers, beursgenoteerde ondernemingen, beleidsmakers en academici) namen deel aan de rondetafelbijeenkomst die werd voorgezeten door prof. René Maatman (hoogleraar Radboud Universiteit Nijmegen en partner De Brauw Blackstone Westbroek). Belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat Nederlandse institutionele beleggers het grootste deel van hun aandelen in Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen voor een lange periode aanhouden. Meer dan 80% van de omvang van de aandelenportefeuilles wordt voor vijf jaar of langer aangehouden en ten minste 55% voor een periode van ten minste 10 jaar. Het onderzoek bestreek ruwweg de periode 2003 tot de eerste helft van 2012. Gemiddeld wordt een Nederlands aandeel 3,5 jaar aangehouden

²⁵ <http://bit.ly/1clcB45>

in de portefeuille van de onderzochte groep Nederlandse institutionele beleggers. Minder dan 4% van de portefeuillevaarde met Nederlandse aandelen wordt korter dan één jaar aangehouden. De meeste transacties vinden in een kleiner deel van de portefeuille plaats. Tijdens de rondetafeldiscussie bleek er een breed draagvlak onder de cijfers van het onderzoek. De uitkomsten werden ondersteund door onder meer een onderzoek van BlackRock. De resultaten kunnen derhalve niet de indruk bevestigen die in het maatschappelijk debat soms ontstaat dat institutionele beleggers kortetermijnbeleggers zijn. Wel werd tijdens de discussie opgemerkt dat het 'governanceprobleem' daarmee nog niet is opgelost. Veel zinvoller lijkt het om te bevorderen dat meer van deze langetermijnaandeelhouders werkelijk betekenisvolle betrokkenheid tonen bij de onderneming en zo tegendruk geven aan mogelijke tegengestelde krachten. Het aantal spelers dat bewust invloed binnen onderneming uitoefent is beperkt. Bevorderd zou moeten worden dat meer langetermijnaandeelhouders werkelijk betekenisvolle betrokkenheid tonen bij de onderneming en zo tegendruk geven aan mogelijke tegengestelde krachten. Een impressie van de rondetafelbijeenkomst is te vinden op de website van Eumedion.²⁶

5.3 Rondetafel over geïntegreerde verslaggeving

Eumedion organiseerde op 11 juni 2013 een rondetafelbijeenkomst over het door de International Integrated Reporting Council (IIRC) ontwikkelde conceptraamwerk voor 'geïntegreerde verslaggeving'. Aan de rondetafelbijeenkomst namen een twintigtal afgevaardigden van institutionele beleggers, beursvennootschappen, accountantsorganisaties en de IIRC en de Autoriteit Financiële Markten deel. Vragen die tijdens de bijeenkomst aan de orde kwamen, waren: i) wat verwachten beleggers en ondernemingen van geïntegreerde verslaggeving? ii) moeten in het raamwerk ook toetsbare en universeel meetbare niet-financiële KPI's worden opgenomen, iii) zouden ESG-issues 'gemonetariseerd' moeten worden, teneinde inzicht te bieden in de volledige sociale kosten van bijvoorbeeld milieubelastende productiemethoden?, iv) wat is de status van een 'geïntegreerd rapport'?, v) moet de belegger worden aangemerkt als 'de primaire gebruiker' van geïntegreerde verslaggeving en vii) welke mate van zekerheid is gewenst t.a.v. een geïntegreerd rapport? De bijeenkomst leverde nuttige input op voor de Eumedion-reactie op het conceptraamwerk. Het definitieve raamwerk voor geïntegreerde verslaggeving werd op 8 december 2013 gepubliceerd.

5.4 Onderzoek naar de toepassing van de Eumedion best practices betrokken aandeelhouderschap

Op 1 januari 2012 traden de Eumedion best practices voor betrokken aandeelhouderschap in werking. De best practices gelden voor alle institutionele beleggers die bij Eumedion zijn aangesloten. Bij de best practices geldt de 'pas toe of leg uit'-regel: van Eumedion-deelnemers wordt verwacht dat zij publiekelijk aangeven in hoeverre zij de best practices toepassen en zo niet, waarom

²⁶ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/artikelen/artikel_onderzoek_korte_termijngedrag_institutionele_beleggers.pdf

niet. Op 17 december 2013 werd het tweede, door het Eumedion-secretariaat opgestelde, monitoring rapport over de toepassing van de best practices gepubliceerd.²⁷ Uit het rapport blijkt dat in 2013, in vergelijking met 2012, maar beperkte vooruitgang is geboekt wat betreft de naleving van de best practices. Nog steeds neemt slechts 41% van de Eumedion-deelnemers een verklaring op zijn website of in zijn jaarverslag op over de naleving van de Eumedion best practices. De bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers moeten derhalve nog beter bewust worden gemaakt van het bestaan van de best practices en het belang hierover te rapporteren. Uit het rapport blijkt tegelijkertijd dat het concept van verantwoord en betrokken aandeelhouderschap onverminderd goed is ingeburgerd bij de Eumedion-deelnemers: 95% stemt op aandeelhoudersvergaderingen en 82% voert daarenboven ook dialogen ('engagement') met beursgenoteerde ondernemingen. Verder blijkt dat de best practice over de identificatie van potentieel tegenstrijdige belangsituaties nog steeds het slechtst wordt nageleefd. Een aantal deelnemers zegt beleid te hebben, maar maakt dit nog niet openbaar. Eumedion acht het wenselijk dat haar deelnemers meer transparantie betrachten over de procedures die worden gevolgd in het geval zich een (potentieel) tegenstrijdig belang bij het uitoefenen van het stemrecht of bij engagementactiviteiten voordoet. De Eumedion-deelnemers die slecht 'scoorden' op het terrein van de naleving zijn gevraagd de rapportage over de Eumedion best practices te verbeteren.

5.5 Eumedion Scriptieprijs 2013

Eumedion looft elk jaar een prijs van € 2.500,- uit voor de auteur van de beste afstudeerscriptie die goed ondernemingsbestuur en/of duurzaamheid als hoofdonderwerp heeft. In 2013 ging de prijs naar Bastiaan Hanewacker voor zijn scriptie 'The influence of anti-takeover provisions on acquirer returns in continental Europe and the UK'.²⁸ De heer Hanewacker, afgestudeerd aan de Rijksuniversiteit Groningen, heeft een bedrijfseconomische scriptie geschreven waarin hij een voor de praktijk en de wetenschap moeilijk onderwerp ter hand neemt, namelijk de impact van beschermingsconstructies op het rendement van de onderneming. Het onderzoek van de heer Hanewacker laat op basis van een Europese dataset zien dat beschermingsconstructies geen negatief verband hebben op de waarde van de onderneming. Hanewacker suggereert zelfs dat beschermingsconstructies waardevernietigende overnames verminderen en dat beschermingsconstructies in Europa positief kunnen werken. De jury, bestaande uit dr. Frank Jan de Graaf (Universiteit van Amsterdam), dr. Karen Maas (Erasmus Universiteit Rotterdam), prof. mr. Marco Nieuwe Weme (Radboud Universiteit Nijmegen) en prof. mr. Geert Raaijmakers (Vrije Universiteit), heeft de scriptiewinnaar aanbevolen verder onderzoek op dit terrein te gaan doen en het stuk in te sturen voor een conferentie.

²⁷ <http://bit.ly/1djtHkm>

²⁸ <http://bit.ly/JbLtqj>

5.6 Geactualiseerde versie van het Eumedion Handboek Corporate Governance

Op 1 januari 2013 trad de derde versie van het Eumedion Handboek Corporate Governance²⁹ in werking. Het handboek biedt de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers een leidraad voor het participeren in en stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Ook bevat het handboek een overzicht van alle rechten en verantwoordelijkheden van institutionele beleggers als aandeelhouders van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De publicatie van een nieuwe versie werd noodzakelijk geacht in verband met de inwerkingtreding van nieuwe, relevante wetgeving op 1 januari 2013 (de Wet bestuur en toezicht) en op 1 juli 2013 (de Wet Frijns) en in verband met actualiseringen van bestaande Eumedion-aanbevelingen, zoals die ten aanzien van de vormgeving van en verslaggeving over het bezoldigingsbeleid en ten aanzien van de machtiging tot het uitgeven van nieuwe aandelen.

5.7 Eumedion Nieuwsbrief

Eumedion publiceert maandelijks een nieuwsbrief. Door middel van de nieuwsbrief voorziet Eumedion haar deelnemers en andere *stakeholders* van informatie over de laatste nationale en internationale corporate governance ontwikkelingen en de standpunten van Eumedion over wet- en regelgeving. Sinds 1 januari 2012 wordt de nieuwsbrief in een modern, digitaal jasje naar de abonnees (waaronder alle Eumedion-deelnemers) gestuurd. Op de website van Eumedion is nog steeds de 'papieren versie' te vinden³⁰.

5.8 Website Eumedion

De website van Eumedion (www.eumedion.nl) blijft voor de deelnemers en andere belangstellenden de belangrijkste bron van informatie over de standpunten van Eumedion, onderzoeken, nieuwsbrieven, jaarverslagen en beleidsplannen. Ook verschijnt er regelmatig een weblog en worden bezoekers via de agenda op de hoogte gehouden worden van de activiteiten van Eumedion en haar deelnemers. De kennisbank met een gemakkelijke zoekfunctie naar jaarverslagen, beleidsplannen, nieuwsbrieven en andere relevante documenten wordt door deelnemers en mensen van buiten Eumedion zeer gewaardeerd.

5.9 Twitter

Eumedion is op Twitter te volgen via @Eumedion. Op deze manier blijven geïnteresseerden op de hoogte van het laatste Eumedion-nieuws. Sinds de zomer van 2013 is ook de Eumedion-directeur actief geworden op Twitter via account @rientsabma.

²⁹ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/handboeken/eumedion_handboek_cg_2013.pdf

³⁰ <http://www.eumedion.nl/nl/kennisbank/nieuwsbrieven>

6. DEELNEMERS VAN EUMEDION

6.1 Gewone deelnemers

Institutionele beleggers die het vermogen voor Nederlandse cliënten beheren en/of beleggen in Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen, kunnen deelnemer van Eumedion worden. In 2013 is Ownership Capital aan het deelnemersbestand toegevoegd; Philips Pensioenfonds meldde zich eind 2013 af als deelnemer. In bijlage 5 is de gehele lijst van deelnemers opgenomen.

6.2 Geassocieerde deelnemers

Koepelorganisaties van institutionele beleggers kunnen geassocieerd deelnemer van Eumedion worden. Geassocieerde deelnemers hebben toegang tot deelnemersvergaderingen (maar hebben geen stemrecht), kunnen evenementen van Eumedion bijwonen, kunnen zitting nemen in de commissies van Eumedion en ontvangen alle informatie van Eumedion. In 2013 continueerden de Pensioenfederatie, Netherlands Financial Investments (NLFi) en de Local Authority Pension Fund Forum (LAPPF) hun status als geassocieerd deelnemer van Eumedion.

7. GOVERNANCE

Hoewel Eumedion een stichting is, heeft zij veel kenmerken van een vereniging. Het Algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het beleid en de strategie van de organisatie, op voorstel van het Dagelijks bestuur. Alle operationele standpunten worden vastgesteld door het Dagelijks bestuur. Deze standpunten worden voorbereid door een aantal commissies en werkgroepen van Eumedion (zie paragrafen 7.3 en 7.4). Deze commissies zijn toegankelijk voor alle deelnemers van Eumedion. De directeur en de voorzitter van Eumedion zijn spreekbuis voor Eumedion en zorgen voor verspreiding van de standpunten naar de relevante autoriteiten en de media.

Het Dagelijks bestuur legt over zijn werkzaamheden verantwoording af aan het Algemeen bestuur dat minimaal vier maal per jaar bijeenkomt. Het Dagelijks bestuur is samengesteld uit de leden van het Algemeen bestuur. Het Algemeen bestuur legt voor zijn werkzaamheden verantwoording af aan de Vergadering van Deelnemers die minimaal tweemaal per jaar bijeenkomt. Aan de Vergadering van Deelnemers wordt de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd en de begroting en het beleidsplan ter vaststelling. Verder kan de Vergadering van Deelnemers het Algemeen bestuur decharge verlenen voor het gevoerde beleid. De Vergadering van Deelnemers kan bij ontoereikend functioneren van het Algemeen bestuur het gehele bestuur wegsturen. In de Vergadering van Deelnemers heeft elke deelnemer één stem.

Het Algemeen bestuur laat nieuwe deelnemers toe, nadat de bestaande deelnemers over de aanvraag voor deelnemerschap zijn gehoord. Bestaande deelnemers hebben het recht van advies ten aanzien van potentiële deelnemers, maar hebben geen vetorecht.

De taken en de rechten en plichten van het Algemeen bestuur, van het Dagelijks bestuur, van de directeur en van de commissies zijn neergelegd in de op grond van de statuten opgestelde Reglementen 'Algemeen en Dagelijks bestuur', 'Directeur' en 'Commissies'. De rechten en plichten van de deelnemers zijn opgenomen in het Reglement Toetreding en Opzegging Gewone en Geassocieerde Deelnemers'. Deze reglementen zijn te raadplegen via de website van Eumedion.

7.1 Bestuursvergaderingen

Het Algemeen bestuur van Eumedion heeft in 2013 vier maal vergaderd en het Dagelijks bestuur zeven maal, waarvan één telefonisch. Onderwerpen die aan de orde kwamen waren onder andere: (met name binnen de vergaderingen van het Dagelijks bestuur) de vele commentaren en reacties op wetsvoorstellen en consultatiedocumenten, het position paper over de toekomst van banken, de monitoring rapportage naar de toepassing van de Eumedion best practices, de evaluatie van het jaarverslagen- en aandeelhoudersvergaderingenseizoen 2012, de speerpuntenbrief 2014, het symposium 2013, het jaarverslag en de jaarrekening 2012, het beleidsplan 2014, de samenstelling van het Algemeen en Dagelijks bestuur, de financiële situatie, de contributiestructuur en –hoogte, de

toelating van een nieuwe deelnemer, de benoeming van de nieuwe externe accountant en meer algemene bureauzaken.

Eind 2013 heeft onder externe begeleiding een evaluatie van het functioneren van het Algemeen bestuur plaatsgevonden aan de hand van een schriftelijke vragenlijst en een aantal interviews. De bevindingen en conclusies zijn in het voorjaar van 2014 in het Algemeen bestuur besproken.

7.2 Toe- en uittredingen

In 2013 onderging het Algemeen bestuur één mutatie. Op 10 oktober 2013 trad Bart van der Streenstraten, algemeen directeur Shell Asset Management Company af, in verband met met het verstrijken van de statutaire maximum zittingstermijn van zes jaar. Garnt Louw, bestuursvoorzitter van Shell Pensioenfonds, werd op 12 december 2013 benoemd als nieuw bestuurslid. Colin Melvin (Hermes Investment Management) en Erik Breen (begin 2013 nog in dienst bij Robeco; thans in dienst bij Triodos Investment Management) werden beiden voor een nieuwe termijn van twee jaar herbenoemd. Een aantal bestuursleden kon, vanwege uiteenlopende omstandigheden, in 2013 niet alle bestuursvergaderingen bijwonen. In dat geval waren – in het geval van een vergadering van het Algemeen bestuur – wel de plaatsvervangende bestuursleden vertegenwoordigd, dan wel gaven de betreffende bestuursleden voorafgaand aan de vergadering input aan de voorzitter of aan de directeur.

Overzicht Algemeen bestuur (per 12 juni 2014)

Naam en nationaliteit	Werkgever	Geboorteaar	% aanwezig bij vergaderingen in 2013	Eerste benoemingsdatum	Eerstvolgende herbenoemingsdatum
Frederik van Beuningen (NL)	Teslin CM	1949	100%	3 december 2008	Herbenoeming niet meer mogelijk
Peter Borgdorff (NL)	PFZW	1953	100%	24 januari 2011	24 januari 2015
Erik Breen (NL)	Triodos IM	1972	100%	23 september 2011	23 september 2015
Ben Kramer (NL)	F&C	1968	75%	8 april 2010	Herbenoeming niet meer mogelijk
Rogier Krens (NL)	Syntrus Achmea	1970	75%	22 maart 2012	22 maart 2016
Claudia Kruse (D)	APG AM	1974	100%	19 december 2011	19 december 2015
Garnt Louw	Shell Pf.	1952	100%	12 december 2014	12 december 2016
Colin Melvin (VK)	Hermes IM	1966	100%	1 april 2009	Herbenoeming niet meer mogelijk
Wouter Pelser (NL)	MN	1968	90% ³¹	3 december 2008	Herbenoeming niet meer mogelijk

³¹ Eén bestuursvergadering gemist; plaatsvervangend bestuurslid was de betreffende vergadering wel aanwezig.

7.3 Commissies³²

Vijf beleidscommissies binnen Eumedion (Juridische Commissie, Audit Commissie, Beleggingscommissie, Onderzoekcommissie en PR Commissie) bereiden de (bestuurs)standpunten van Eumedion voor en staan het bestuur en de directeur van Eumedion bij in het vormen en uitdragen van de standpunten. Naast de beleidscommissies kende Eumedion in 2013 één werkgroep: de werkgroep bestuurdersbezoldiging.

7.3.1 Juridische Commissie

De Juridische Commissie behandelt onder andere onderwerpen op het terrein van aandeelhoudersrechten, fusies, overnames, beschermingsconstructies en beloningsbeleid. Deze commissie initieerde de commentaren op de beleidsdocumenten die in paragrafen 2.1 tot en met 2.3 en 2.8 tot en met 2.16 zijn genoemd. De commissie kwam in 2013 5 maal bijeen om te vergaderen. Daarnaast werd diverse keren via afstemming per e-mail een beleidsstandpunt voorbereid. De commissie heeft ultimo 2013 twaalf leden. Michiel Prinsze (Robeco) is de voorzitter van de commissie. Onderwerpen die aan de orde zijn gekomen in 2013 zijn onder andere de conceptcode voor stemadviesbureaus, de toekomst van de aandeelhoudersvergadering, het wetsvoorstel beloningsbeleid financiële ondernemingen, het verbod op beleggen in fabrikanten van clustermunie, het concept position paper over de bescherming van minderheidsaandeelhouders na gestanddoening van een openbaar bod, het Europese groenboek 'Long-Term Financing', de Wijzigingswet financiële markten 2014, het wetsvoorstel 'claw back', de 'financial transaction tax' en de reactie op het Europese Actieplan Corporate Governance.

7.3.2 Audit Commissie

De Audit Commissie behandelt onderwerpen op het terrein van financiële verslaggeving, risicobeheersing en –management, rol en verantwoordelijkheid van de auditcommissie van de raad van commissarissen en de rol en onafhankelijkheid van de externe accountant. De Audit Commissie belegde in 2013 vijf vergaderingen. Naast de vaste onderwerpen als de stand van zaken binnen de RJ, IASB en EFRAG, besteedde de commissie in 2013 aandacht aan 'integrated reporting' (het conceptraamwerk van de International Integrated Reporting Council), het richtlijnvoorstel van de Europese Commissie betreffende niet-financiële verslaggeving, de ontwikkelingen op nationaal en internationaal gebied t.a.v. een meer uitgebreide, ondernemingsspecifieke accountantsverklaring, de internationale verslaggevingsstandaard betreffende 'leases' en het 'cutting the clutter'-project. Ook evalueerde de commissie haar samenstelling en haar functioneren. De evaluatie leverde een aantal suggesties op om het functioneren te verbeteren, zoals meer discussie 'op hoofdlijnen' over financiële verslaggevingsonderwerpen en het meer verspreiden van belangrijke onderwerpen over vergaderingen. Op 13 september 2013 woonden vertegenwoordigers van de IASB, EFRAG en

³² De samenstelling van de commissies is opgenomen in appendix 4.

ESMA de vergadering waarin het voorstel voor een nieuw conceptueel raamwerk voor de IASB werd besproken. Ultimo 2013 kende deze commissie vijf leden. Angeli van Buren (PGGM) is voorzitter van de commissie.

7.3.3 Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie vergaderde in 2013 vier maal. De Onderzoekscommissie heeft zich ingezet bij de voorbereiding van het Eumedion-symposium 'Een betere kapitaalmarkt voor bedrijf, beleggers en maatschappij'. Na afloop evalueerde de commissie het symposium. Verder schreef de Onderzoekscommissie de Eumedion Scriptieprijs 2013 uit (zie paragraaf 5.5). Uit de ingediende scripties selecteerde de Onderzoekscommissie vijf exemplaren die volgens werden doorgeleid naar de jury van de scriptieprijs. De jury koos uiteindelijk de winnende scriptie van Bastiaan Hanewacker, die is besproken in hoofdstuk 5. De commissie brainstormde elke vergadering over mogelijke onderzoeksprojecten. Harald Walkate (Aegon Asset Management) is voorzitter van de commissie. De Onderzoekscommissie had ultimo 2013 acht leden.

7.3.4 Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie stelt het Dagelijks bestuur op de hoogte van de actuele en materiële corporate-governancezaken die bij individuele beursgenoteerde vennootschappen spelen en flagrante schendingen van geaccepteerde corporate-governancestandaarden door de individuele beursgenoteerde vennootschappen. De Beleggingscommissie vergaderde viermaal fysiek en belegde een aantal conference calls tijdens het 'aandeelhoudersvergaderingenseizoen' 2013 om het uitzenden van mogelijke alerts te bespreken (zie hierover ook hoofdstuk 3). Tijdens de februari-vergadering verzorgde Daniële Melis (Nyenrode Business University) een presentatie over door haar in opdracht van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code verricht onderzoek naar de dialoog tussen Nederlandse beursvennootschappen en haar aandeelhouders en over de inhoud van mandaten tussen pensioenfondsen en vermogensbeheerders. Tijdens de mei-vergadering werd de conceptevaluatie van het AVA- en jaarverslagenseizoen 2013 besproken. In de septembervergadering werden de mogelijke onderwerpen voor de speerpuntenbrief 2014 besproken. Ook werden memo's over tax planning bij beursvennootschappen, het 'CEO-CFO-model met executive committees' en beschermingsconstructies behandeld. Tijdens de november-vergadering werd gesproken over de 'verdeling' van de aandeelhoudersvergaderingen die in 2014 plaatsvinden en werd een tweede discussie gehouden over het memo inzake tax planning bij beursvennootschappen. Tijdens elke vergadering werd een update gegeven van de lopende dialogen met de belangrijkste beursgenoteerde ondernemingen. De Beleggingscommissie wordt voorgezeten door Kris Douma (MN) en telde ultimo 2013 21 leden.

7.3.5 Public Relations Commissie

De PR Commissie heeft tot taak het adviseren van het bestuur en de directeur over interne en externe communicatie. Deze commissie vergaderde in 2013 drie maal. Onderwerpen die in 2013 centraal stonden waren: het genereren van publiciteit voor Eumedion, het becommentariëren van conceptpersberichten en van documenten als het jaarverslag, het Eumedion-beleidsplan en de voorbereiding van het symposium. Ook werden de opzet en de inhoud van een communicatiebeleidsplan voor Eumedion besproken. Dit communicatiebeleidsplan wordt naar verwachting in het voorjaar van 2014 aan het bestuur van Eumedion aangeboden. De PR Commissie wordt voorgezeten door de Eumedion-directeur en had ultimo 2013 negen leden.

7.4 Ad hoc werkgroepen

7.4.1 Werkgroep Bestuurdersbezoldiging

De ad hoc werkgroep Bestuurdersbezoldiging werd in 2006 ingesteld om de aanbevelingen bestuurdersbezoldiging, opgesteld door de Eumedion-rechtsvoorganger SCGOP in maart 2003, te herijken en te actualiseren. De aanbevelingen werden in oktober 2006 vastgesteld. De werkgroep kreeg daarna de opdracht mee om de naleving van de aanbevelingen door de beursvennootschappen te monitoren en, indien nodig, voorstellen te doen voor aanpassing van de aanbevelingen. De werkgroep kwam in 2012 eenmaal bijeen. Tijdens deze vergadering heeft de werkgroep aan het bestuur van Eumedion het advies opgesteld om de aanbevelingen op een aantal onderdelen te wijzigen. De belangrijkste wijziging betreft de aanbeveling om duurzaamheidsmaatstaven op te nemen in prestatiecriteria voor de variabele beloning voor bestuurders. Het bestuur heeft dit advies opgenomen. De gewijzigde aanbevelingen zijn opgenomen in de nieuwe editie (van 2013) van het Handboek Corporate Governance. De werkgroep wordt voorgezeten door de Eumedion-directeur en telde ultimo 2012 negen leden.

7.4.2 Werkgroep toekomst banken

In april 2013 werd de ad hoc werkgroep toekomst banken ingesteld. De ad hoc werkgroep had tot taak het paper 'Future investibility of Dutch banks' op te stellen (zie paragraaf 2.3). Het paper kon op 24 juni 2013 worden gepubliceerd, waarna de ad hoc werkgroep kon worden ontbonden. De werkgroep telde zeven leden en werd voorgezeten door de Eumedion-directeur. De werkgroep vergaderde in totaal drie maal.

7.4.3 Werkgroep toekomst kapitaalmarkt

In oktober 2013 werd de werkgroep toekomst kapitaalmarkt geïnstalleerd. De ad hoc werkgroep heeft tot taak te analyseren hoe het komt dat het aantal ondernemingen met een notering aan de

Amsterdamse beurs de laatste jaren zo sterk is gedaald en wat hiervan de gevolgen zijn voor de financieringsmogelijkheden voor Nederlandse ondernemingen. Dienen institutionele beleggers zich om de neerwaartse ontwikkeling te bekommeren en, zo ja, welke mogelijkheden zien zij voor verbetering? Deze en andere vragen zullen aan de orde komen in een paper dat naar verwachting in de zomer van 2014 kan worden gepubliceerd. De werkgroep telt negen leden en wordt voorgezeten door de Eumedion-directeur. In 2013 vonden twee vergaderingen van de werkgroep plaats.

7.5 Vergadering van Deelnemers

In 2013 werden twee Vergaderingen van Deelnemers gehouden. De eerste deelnemersvergadering vond plaats op 20 juni 2013. Tijdens deze vergadering werd het jaarverslag 2012 van Eumedion besproken en werd de jaarrekening 2012 goedgekeurd. Daarnaast werd aan de leden van het Algemeen bestuur decharge verleend voor hun taakuitoefening in 2012. Tevens werd gesproken over de meerjarenbegroting 2013-18 van Eumedion en werden en de deelnemers bijgepraat over het AVA-seizoen 2013.

Tijdens de vergadering van 12 december 2013 werden het beleidsplan en de begroting 2014 vastgesteld. Het bestuur had voorgesteld om de contributie voor 2014 op hetzelfde peil te houden als in 2013. Daarnaast werd het tweede monitoring rapport over de toepassing van de Eumedion best practices voor betrokken aandeelhouderschap gepresenteerd. Na het “huishoudelijke deel” werd de Eumedion Scriptieprijs 2013 uitgereikt aan Bastiaan Hanewacker (Rijksuniversiteit Groningen) voor zijn scriptie 'The influence of anti-takeover provisions on acquirer returns in continental Europe and the UK' (zie paragraaf 5.5).

7.6 Bureau van de stichting

Op 1 november 2013 werd het bureau van de stichting versterkt met Daan Spaargaren als nieuwe medewerker 'duurzaamheid' (sociaal en milieubeleid). Voor zijn komst naar Eumedion, werkte Daan bij het onderzoeksbureau Sustainalytics, waar hij tussen 2008 en 2013 vooral banken en institutionele beleggers adviseerde over de ontwikkeling en implementatie van een verantwoord beleggingsbeleid. Ook heeft hij daar onderzoek gedaan naar duurzaamheidsprestaties van (niet-) beursgenoteerde ondernemingen ten behoeve van institutionele beleggers.

Door de komst van Daan bestond het bureau ultimo 2013 uit vijf medewerkers:

Rients Abma, Directeur

Martijn Bos, Beleidsmedewerker Verslaggeving en Audit

Wouter Kuijpers, Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Toi van Rijn, Office Manager

Daan Spaargaren, Beleidsmedewerker Duurzaamheid

7.7 Administratieve organisatie en interne controle

Het Algemeen bestuur heeft tijdens zijn vergadering van 8 april 2010 het document 'Beschrijving van de administratieve organisatie en de interne controle' vastgesteld. Dit document bevat een beschrijving van de activiteiten en organisatiestructuur van Eumedion, een beschrijving van de administratieve organisatie, een beschrijving van de procedure voor de inkomsten en uitgaven en een beschrijving van de risico's en van het risicomangement. Het document wordt niet alleen voor interne doeleinden gebruikt, maar wordt ook door de externe accountant gehanteerd bij zijn controlewerkzaamheden.

Voor de medewerkers van Eumedion geldt tevens de 'Gedragscode Medewerkers Eumedion' die alle werknemers bij indiensttreding moeten ondertekenen. Op grond van deze code moeten door de medewerkers van Eumedion bepaalde meldingen worden gedaan aan de compliance officer. De secretaris van het Algemeen bestuur (Wouter Pelser) fungeert als compliance officer.

7.8 Benoeming van nieuwe externe accountant

Eind 2013 benoemde het Algemeen bestuur KPMG als de nieuwe externe accountant van Eumedion. KPMG zal al de controle van de Eumedion-jaarrekening 2013 voor zijn rekening nemen. PricewaterhouseCoopers voerde nog de controle over boekjaar 2012 uit. PwC was reeds door de voorloper van Eumedion, de Stichting Corporate Governance Onderzoek voor Pensioenfondsen, derhalve vóór 1 januari 2006, benoemd tot externe accountant. Vanaf 1 januari 2016 geldt voor beursgenoteerde ondernemingen de verplichting om de acht jaar van accountantskantoor te wisselen. Ook al is deze wetgeving niet van toepassing op haar, Eumedion wil vanuit de aard van haar werkzaamheden zoveel mogelijk de relevante wetgeving en 'best practices' voor beursgenoteerde ondernemingen volgen. Het Eumedion-bestuur had daarom in het najaar een tenderprocedure gestart voor de selectie van een nieuw accountantskantoor ten behoeve van de controle van de Eumedion-jaarrekening. KPMG won uiteindelijk de competitieve tender, waaraan vijf accountantskantoren meededen. Het Eumedion-bestuur selecteerde KPMG op grond van i) de controlefilosofie en –aanpak, ii) de kwaliteit en ervaring van het voorgestelde auditteam, iii) de planning van de werkzaamheden en iv) de prijs.

8. FINANCIËLE SITUATIE

Conform het besluit van de Vergadering van Deelnemers van december 2012, is in 2013 de contributiestructuur aangepast aan de (cumulatieve) stijging van het algemene prijspeil tussen 2007 en 2012, hetgeen voor de deelnemers neerkwam op ongeveer een stijging van 8%. Het bestuur maakte eind 2012 nog een aantal maatregelen bekend om de financiële situatie van Eumedion te verbeteren. Zo werd besloten om de vacature voor de beleidsmedewerker duurzaamheid niet meer op voltijdbasis in te vullen, maar op parttimebasis (60%). Tevens nam het bestuur het besluit om de huurovereenkomst met Holland Financial Center niet te verlengen, maar om eind april 2013 te verhuizen naar 'De Rode Olifant' in Den Haag. De huur van ruimte in 'De Rode Olifant' is aanzienlijk lager dan in de Symphony Toren aan de Amsterdamse Zuid-as, waar Eumedion tot eind april 2013 zetelde. Deze maatregelen hebben hun uitwerking gehad op de uitgaven en inkomsten in 2013. Voor het eerst sinds 2010 kon Eumedion het boekjaar weer afsluiten met een positief saldo, terwijl in de begroting 2013 nog een tekort voorzien was van ruim € 12.000. Dat Eumedion uiteindelijk een positief saldo kon optekenen kwam onder meer door het feit dat later dan verwacht een nieuwe beleidsmedewerker duurzaamheid kon worden aangetrokken. De nieuwe beleidsmedewerker ving zijn activiteiten pas op 1 november 2013 aan, terwijl in de begroting 2013 nog werd uitgegaan van begin 2013. Voorts werd bespaard op de uitgaven voor onderzoek, terwijl in 2012 nog drie (grote) onderzoeken werden afgerond. Het position papers over de toekomst van banken en over de toekomst van de kapitaalmarkt konden worden opgesteld met behulp van input de Eumedion-deelnemers, zonder dat een onderzoeksbureau of een universiteit moest worden ingeschakeld om data aan te leveren of een analyse op te stellen. Daar staat tegenover dat de uitgaven voor huisvesting, reis- en verblijfkosten en evenementen hoger waren dan begroot. De uitgaven voor huisvesting kwamen hoger uit door eenmalige kosten van de verhuizing en aanschaf van meubilair en kantoorartikelen. De reis- en verblijfkosten kwamen hoger uit door het hogere aantal dan eerder geraamde internationale vergaderingen dan bij de Europese Commissie, ESMA en IIRC. De uitgaven voor evenementen kwam hoger dan begroot uit door de organisatie van de rondetafel bijeenkomsten zoals beschreven in de paragrafen 5.2 en 5.3.

Het bestuur acht de huidige financiële situatie, mede tegen de achtergrond van de verwachte voortdurende consolidatie in de pensioen- en vermogensbeheersector, nog niet toekomstbestendig. Het Dagelijks bestuur heeft in november 2013 gesproken met de grotere deelnemers van Eumedion over een mogelijke aanpassing van de contributiestructuur die juist deze groep van deelnemers zou raken (introductie van één of twee extra contributiestaffels). Dit gesprek zal pas in 2014 worden afgerond als de toekomstige financiële situatie wordt afgezet tegen de aangekondigde update van de Eumedion-strategie voor de periode 2014-18. Het bestuur zal in dat kader onderzoeken of het dienstenpakket van Eumedion nog voldoende aansluit bij de wensen van de deelnemers. Het

Eumedion

Algemeen bestuur zal trachten een goede balans aan te brengen tussen aan de ene kant het gewenste dienstenniveau van Eumedion (zowel kwantiteit als kwaliteit) en de kosten van deze dienstverlening aan de andere kant. De strategie-update zal eind 2014 worden besproken in een Vergadering van Deelnemers, tezamen met de financiële consequenties hiervan.

II. EUMEDION JAARREKENING 2013

Eumedion

1. Balans vóór resultaatbestemming per 31 december 2013

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	€	€	€
ACTIVA				
VASTE ACTIVA				
Materiële vaste activa	(1)			
Inventaris		9.751		
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen	(2)			
Debiteuren	10.148		-	
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	7.391		15.184	
Overige vorderingen en overlopende activa	16.199		19.886	
		33.738		35.070
Liquide middelen	(3)			
		732.196		616.858
		775.685		651.928
PASSIVA				
STICHTINGSVERMOGEN	(4)			
		633.235		570.066
KORTLOPENDE SCHULDEN	(5)			
Schulden aan leveranciers	3.527		5.123	
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	24.733		20.702	
Overige schulden en overlopende passiva	114.190		56.037	
		142.450		81.862
		775.685		651.928

Eumedion

2. Staat van baten en lasten 2013

	<u>2013</u>		<u>2012³³</u>	
	€	€	€	€
Baten	(6)	786.431		707.445
Kosten				
Personeelskosten	(7)	527.674		559.722
Reis- en verblijfkosten	(8)	24.551		24.515
Afschrijvingen materiële vaste activa	(9)	1.465		-
Diners, recepties, e.d.	(10)	949		7.558
Huisvestingskosten	(11)	80.973		79.486
Externe contacten en evenementen	(12)	16.641		14.332
Website onderhoud	(13)	1.130		1.469
Corporate Governance Research	(14)	1.189		82.572
Commissies	(15)	34.561		31.487
Overig	(16)	<u>34.129</u>		<u>29.608</u>
		<u>723.262</u>		<u>830.749</u>
Resultaat		<u>63.169</u>		<u>-123.304</u>

³³ De vergelijkende cijfers over 2012 zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast. Het verantwoorde verlies over 2012 van € 123.304 is niet gewijzigd.

3. Toelichting op de jaarrekening

Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen van RJ-Richtlijn 640 Organisaties-zonder-winststreven. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden activa en passiva bij eerste verwerking tegen de reële waarde gewaardeerd en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Eumedion

4. Toelichting op de balans per 31 december 2013

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
	€	€
Aanschaffingswaarde	11.216	-
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-1.465	-
	<u>9.751</u>	<u>-</u>

Afschrijvingspercentages

Inventaris 20%

2. Vorderingen

Overige belastingen en premies sociale verzekeringen

Omzetbelasting	<u>7.391</u>	<u>15.184</u>
----------------	--------------	---------------

Overige vorderingen en overlopende activa

Overige vorderingen	<u>16.199</u>	<u>19.886</u>
---------------------	---------------	---------------

Vooruitbetaalde kosten	5.128	13.233
Overige vorderingen	1.714	6.653
Borg	<u>9.357</u>	<u>-</u>
	<u>16.199</u>	<u>19.886</u>

De borg heeft een looptijd tot 1 mei 2016. De overige vorderingen hebben een looptijd tot één jaar.

3. Liquide middelen

Deutsche Bank, Zakenrekening	25.598	30.325
Deutsche Bank, Ondernemersdeposito	<u>706.598</u>	<u>586.533</u>
	<u>732.196</u>	<u>616.858</u>

De per 31 december 2013 aanwezige liquide middelen staan de stichting ter vrije beschikking.

Eumedion

PASSIVA

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
	€	€
4. STICHTINGSVERMOGEN		
Stichtingsvermogen	<u>633.235</u>	<u>570.066</u>

Het stichtingsvermogen bestaat sinds de oprichting van de stichting uit een algemene reserve. De algemene reserve kan vrij worden aangewend ten behoeve van de doelstelling van de stichting. De mutatie in het stichtingsvermogen betreft de verwerking van het batig saldo van baten en lasten over het boekjaar.

5. KORTLOPENDE SCHULDEN

Schulden aan leveranciers

Crediteuren	<u>3.527</u>	<u>5.123</u>
-------------	--------------	--------------

Overige belastingen en premies sociale verzekeringen

Loonheffing	21.131	19.525
Pensioenen	<u>3.602</u>	<u>1.177</u>
	<u>24.733</u>	<u>20.702</u>

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden	32.500	33.326
Vakantiegeldreservering	12.487	12.061
Accountantskosten	11.000	10.650
Niet opgenomen vakantiedagen	<u>58.203</u>	-
	<u>114.190</u>	<u>56.037</u>

De verplichting van de niet opgenomen vakantiedagen per 31-12-2012 bedroeg € 47.735,-. Dit bedrag is abusievelijk niet in de jaarrekening 2012 verwerkt. Hiermee zijn de personeelskosten voor een bedrag ad € 47.735,- te hoog in het resultaat 2013 verwerkt en is het stichtingskapitaal per 31-12-2012 voor dit bedrag te hoog verantwoord.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Huurverplichting

De huurverplichting voor 2014 bedraagt circa € 35.585. Dit is incl. servicekosten/energiekostenvergoeding.

Dit betreft de huurkosten via Spaces Rode Olifant B.V. voor kantoorruimte te Zuid-Hollandlaan 7 in Den Haag. Deze huurverplichting is aangegaan per 1 mei 2013 voor een periode van 3 jaar.

Eumedion

5. Toelichting op de staat van baten en lasten 2013

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
	€	€
6. Baten		
Contributies	757.712	679.500
Overige baten	19.748	13.551
Bankrente	<u>8.971</u>	<u>14.394</u>
	<u>786.431</u>	<u>707.445</u>
7. Personeelskosten		
Salariskosten directeur en medewerkers	<u>527.674</u>	<u>559.722</u>
Personeelsleden		
Gedurende 2013 waren bij de stichting gemiddeld 3 fulltime medewerkers werkzaam (2012:4).		
8. Reis- en verblijfkosten		
Reis- en verblijfkosten	19.371	24.515
Onkostenvergoedingen	<u>5.180</u>	<u>-</u>
	<u>24.551</u>	<u>24.515</u>
9. Afschrijvingen		
Materiële vaste activa	<u>1.465</u>	<u>-</u>
Overige bedrijfskosten		
10. Diners, recepties, e.d.		
Diners, recepties, e.d.	<u>949</u>	<u>7.558</u>
11. Huisvestingskosten		
Huur gebouw	39.987	54.257
Overige huisvestings- en kantoorkosten	<u>40.986</u>	<u>25.229</u>
	<u>80.973</u>	<u>79.486</u>

Eumedion

	2013	2012
	€	€
12. Externe contacten en evenementen		
Workshops en lezingen	997	6.261
Kosten symposium	14.768	7.354
Versturen persberichten	876	717
	<u>16.641</u>	<u>14.332</u>
13. Website onderhoud		
Website onderhoud	<u>1.130</u>	<u>1.469</u>
14. Corporate Governance Research		
Global Proxy Watch – Davis Global Advisors	1.189	3.047
Overige researchopdrachten	-	79.525
	<u>1.189</u>	<u>82.572</u>
15. Commissies		
Audit Commissie	30.786	28.315
Overige commissies	3.775	3.172
	<u>34.561</u>	<u>31.487</u>
16. Overig		
Accountants- en administratiekosten	19.042	16.720
Vertaalkosten	1.073	2.717
Overige algemene kosten	14.014	10.171
	<u>34.129</u>	<u>29.608</u>

Eumedion

6. Begroting 2013 versus werkelijke cijfers 2013

	Werkelijkheid	2013	Begroting	2013
	€	€	€	€
Contributies	757.712		749.813	
Overige baten	19.748		2.000	
Rentebaten	8.971		12.760	
Totale baten		786.431		764.573
Personeelskosten	527.674		559.768	
Huisvestingskosten	80.973		71.000	
Reizen en conferenties	24.551		14.000	
Diners, recepties, e.d.	949		3.000	
Externe contacten en evenementen	16.641		15.000	
Commissies	34.561		40.000	
Corporate governance research	1.189		40.000	
Website onderhoud	1.130		4.000	
Overige kosten	34.129		30.000	
Afschrijvingen	1.465		-	
Onvoorzien	-		-	
Totale uitgaven		723.262		776.768
Resultaat		63.169		-12.195

III. OVERIGE GEGEVENS

Vaststelling jaarrekening

Het bestuur heeft in de vergadering van 12 juni 2014 de jaarrekening 2013 vastgesteld.

Het bestuur stelt voor het resultaat 2013 toe te voegen aan de algemene reserves binnen het stichtingsvermogen.

Amsterdam, 12 juni 2014

Algemeen bestuur

Peter Borgdorff (voorzitter)

Frederik van Beuningen

Erik Breen

Ben Kramer

Rogier Krens

Claudia Kruse

Garnt Louw

Colin Melvin

Wouter Pelser

1. CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Eumedion

Verklaring betreffende de jaarrekening

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Eumedion te Amsterdam ('de stichting') per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Onze opdracht

Wij hebben de jaarrekening 2013 van de stichting gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de Balans per 31 december 2013 en de Staat van baten en lasten over 2013 alsmede de toelichting hierop, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Onze verantwoordelijkheden uit hoofde van deze standaarden worden nader beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'. Wij zijn onafhankelijk van de stichting zoals bepaald in de 'Verordening op de gedrags- en beroepsregels en accountants' (VGBA) en de 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van Accountants' (ViO) en wij hebben voldaan aan onze andere verantwoordelijkheden zoals voorgeschreven in deze voorschriften. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

We hebben bepaalde drempels gesteld voor de materialiteit. Deze heeft ons geholpen om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden te bepalen en het effect van afwijkingen te evalueren, zowel individueel als voor de jaarrekening als geheel. Op basis van ons professionele oordeel hebben wij de materialiteit bepaald op EUR 10.000. Dit is ongeveer 1,4% van de totale lasten.

Wij hebben alle geconstateerde afwijkingen groter dan EUR 500 gerapporteerd aan het bestuur, evenals overige afwijkingen die wij om kwalitatieve redenen voor het bestuur van belang achtten.

Kernpunten van onze controle

De kernpunten van onze controle zijn die aangelegenheden die, in onze professionele oordeelsvorming, het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Deze aangelegenheden zijn een selectie uit de zaken die wij met het bestuur hebben gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles dat wij met hen hebben besproken.

Onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze aangelegenheden zijn opgezet in het kader van onze controle van de jaarrekening als geheel. Wij geven geen afzonderlijk oordeel over deze individuele aangelegenheden. Ons oordeel over de jaarrekening is niet aangepast als gevolg van de hieronder beschreven kernpunten.

Verantwoording van contributiebaten

De totale baten van de stichting bestaan vrijwel geheel uit contributiebaten. Dientengevolge hebben wij de onjuiste verantwoording van contributiebaten aangemerkt als een significant risico in onze controle. Wij hebben de verantwoorde contributiebaten getoetst op bestaan, juistheid en volledigheid door het analyseren van deelnemersmutaties en het middels deelwaarnemingen testen van contributietransacties en contributieontvangsten.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat in diverse gevallen de aan de deelnemers in rekening gebrachte contributie over 2013 lager was dan op basis van het belegd vermogen van de deelnemers en de geldende contributiestafel in rekening gebracht had moeten worden. De te lage facturatie van de contributie is het gevolg van een ontoereikende interne controle op het door de deelnemers doorgegeven belegd vermogen en de aldus in rekening te brengen contributie passend bij het huidig belegd vermogen van de deelnemers.

De directie en het bestuur van de stichting hebben besloten niet te bepalen voor hoeveel deelnemers de contributie lager is dan de bij het belegd vermogen van de betreffende deelnemers passende contributie en ook niet te bepalen hoeveel dit verschil voor alle betreffende deelnemers in totaal bedraagt. Tevens hebben de directie en het bestuur besloten de verschillen niet alsnog bij haar deelnemers in rekening te brengen en derhalve is hier geen sprake van een onjuistheid in de verantwoording van de totale contributiebaten.

Fouterstel verplichting nog niet opgenomen vakantiedagen

De directie heeft geïdentificeerd dat de verplichting inzake nog niet opgenomen vakantiedagen van personeelsleden per 31 december 2012 voor een bedrag van EUR 47.735 ten onrechte niet was verantwoord in de jaarrekening 2012. Als gevolg van deze constatering door de directie hebben wij in onze controle specifiek aandacht besteed aan de juiste en volledige verantwoording van deze

verplichting in de jaarrekening 2013. Wij hebben vastgesteld dat de fout inzake de verplichting inzake nog niet opgenomen vakantiedagen op de juiste wijze in 2013 is hersteld ten laste van het resultaat over 2013 en dat dit adequaat is toegelicht in noot 5 in de jaarrekening. Aangezien het om een materiële fout in de vergelijkende cijfers gaat, vinden wij deze toelichting van groot belang voor de gebruikers van de jaarrekening om vergelijkbaarheid van de 2013 en 2012 cijfers te begrijpen.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening van de stichting is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. De toepassing van deze veronderstelling is passend tenzij het bestuur voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen dan wel hiervoor geen realistisch alternatief heeft. In het kader van onze controle van de jaarrekening kunnen wij ons verenigen met de toepassing door het bestuur van de continuïteitsveronderstelling bij het opmaken van de jaarrekening van de stichting.

Het bestuur heeft geen onzekerheid van materieel belang geïdentificeerd die gereede twijfel kan doen ontstaan over het vermogen van de stichting om haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit voort te zetten. Hierbij neemt het bestuur in acht dat het stichtingsvermogen en het saldo liquide middelen per eind 2013 reeds bijna toereikend zijn om eenmaal de jaarlasten van de stichting te dekken. Daarom worden er geen onzekerheden van deze aard in de jaarrekening van de stichting vermeld. Op basis van onze controle van de jaarrekening van de stichting, hebben ook wij een dergelijke onzekerheid van materieel belang niet geïdentificeerd.

Echter, noch het bestuur, noch de accountant kan het vermogen van de stichting om haar continuïteit voort te zetten garanderen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als zij noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze controle heeft tot doel om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten en om een oordeel te geven op basis van onze controle. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate van

zekerheid, maar biedt geen garantie dat eventuele materiële afwijkingen altijd worden vastgesteld bij een overeenkomstig de Nederlandse controlestandaarden uitgevoerde controle. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en worden van materieel belang geacht indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, een invloed hebben op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Bij een controle die in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden wordt uitgevoerd passen wij gedurende de gehele planning en uitvoering van de controle professionele oordeelsvorming toe en hebben we een professioneel kritische instelling. Daarnaast omvat onze controle:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het selecteren van controlewerkzaamheden naar aanleiding van deze risico's en het uitvoeren ervan, en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Het risico dat een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude niet wordt ontdekt is groter dan het risico als gevolg van fouten, aangezien bij fraude sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de redelijkheid van de door het bestuur gemaakte schattingen en de daarmee samenhangende toelichtingen in de jaarrekening.
- Het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen, en of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.
- Het verkrijgen van voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de stichting en bedrijfsactiviteiten van de stichting om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Wij zijn verplicht met het bestuur te communiceren over, onder andere, de geplande scope en timing van de controle en significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij zijn ook verplicht om aan het bestuur te bevestigen dat wij de relevante ethische voorschriften betreffende onafhankelijkheid hebben nageleefd, en om met hen, alle relaties en andere zaken die, redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden, te communiceren en, indien van toepassing, over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Verklaring betreffende het verslag van het bestuur

Op basis van onze werkzaamheden overeenkomstig de Nederlandse controlestandaard 720 vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving is opgesteld. Tevens vermelden wij dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Amstelveen, 18 juni 2014

KPMG Accountants N.V.

M.A. Hogeboom RA

2. SAMENSTELLING BESTUUR

Uit 2013 fungeerden de volgende personen als bestuurder van Eumedion:

Peter Borgdorff (1953, m), Voorzitter

Hoofdfunctie: Directeur Stichting Pensioenfonds Zorg & Welzijn

Relevante nevenfuncties: voorzitter Uitvoeringsraad van de Pensioenfederatie, bestuurslid Stichting Weet Wat Je Besteedt en bestuurslid Nibud

e-mail : peter.borgdorff@pfzw.nl

Frederik van Beuningen (1949, m), Vicevoorzitter

Hoofdfunctie: Directeur Teslin Capital Management B.V.

Relevante nevenfuncties: lid Adviesraad Triodos Bank Private Banking

e-mail: fvbeuningen@teslin.nl

Erik Breen, (1972, m), Penningmeester

Hoofdfunctie: Manager SRI Triodos Investment Management

Relevante nevenfuncties: lid Board of Governors International Corporate Governance Network (ICGN) en lid IIRC Council en lid van diverse ICGN-commissies.

e-mail: erik.breen@triodos.nl

Ben Kramer (1968, m)

Hoofdfunctie: Country Head and Board member F&C Netherlands B.V.

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: ben.kramer@fandc.com

Rogier Krens (1970, m)

Hoofdfunctie: Directeur vermogensbeheer Syntrus Achmea

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: rogier.krens@achmea.nl

Claudia Kruse, (1974, v)

Hoofdfunctie: Managing Director, Head Governance & Sustainability APG Asset Management

Relevante nevenfuncties: voorzitter ICGN Integrated Business Reporting Committee en lid van de IIRC Working Group

e-mail: claudia.kruse@apg-am.nl

Garmt Louw (1952, m)

Hoofdfunctie: Bestuursvoorzitter Shell Pensioenfonds

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: garmt.louw@shell.com

Colin Melvin (1966, m)

Hoofdfunctie: Chief Executive Hermes Equity Ownership Services Ltd.

Relevante nevenfuncties: non-executive director bij Aedas en voorzitter Integrated Reporting Investor Network

e-mail: c.melvin@hermes.co.uk

Wouter Pelsers (1968, m), Secretaris/Compliance Officer

Hoofdfunctie: Chief Investment Officer MN

Relevante nevenfuncties: lid Beleggerscommissie Pensioenfederatie

e-mail: wouter.pelsers@mn.nl

Plaatsvervangende bestuursleden

Ultimo 2013 fungeerden de volgende personen de rol van plaatsvervangende bestuurder:

1. Kris Douma (MN)
2. Marcel Jeucken (PGGM)
3. Annette van der Krogt (Syntrus Achmea)
4. Henk Marius (Hermes Investment Management)

3. SAMENSTELLING BUREAU EUMEDION

Rients Abma (1971, m), Directeur

Relevante nevenfuncties: lid van het bestuur van de Stichting voor de Jaarverslaggeving, lid van de redactie van 'Goed Bestuur', lid van de Commissie Financiële Verslaggeving & Accountancy van de AFM, lid van het Adviserend Panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM, lid van het Curatorium van het Onderzoekscentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen, medewerker Kluwer Groene Serie Toezicht Financiële Markten en covoorzitter van het ICGN Planning Committee 2014 jaarcongres Amsterdam en lid van de ICGN Shareholder Rights Committee, de ICGN Nominations Committee en de ICGN Awards Committee.

e-mail: rients.abma@eumedion.nl

Martijn Bos (1971, m), Beleidsmedewerker Financiële Verslaggeving en Audit

Relevante nevenfuncties: lid van de Raad voor de Jaarverslaggeving, Co-Chair van de IASB Capital Market Advisory Committee, lid van het EFRAG User Panel en lid van de IIRC Technical Task Force.

e-mail: martijn.bos@eumedion.nl

Wouter Kuijpers (1973, m), Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Relevante nevenfuncties: parttime wetenschappelijk docent Financieel Recht Erasmus Universiteit Rotterdam, lid van de consultatiegroep van het Corporate Finance Standing Committee van de European Securities and Markets Authority (ESMA), lid van het Audit and Accounting Practices Committee van ICGN, lid van het Membership Committee van ICGN, lid van de Governance Risk en Compliance (GRC) Commissie van de NBA en contactpersoon Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht (ZIFO).

e-mail: wouter.kuijpers@eumedion.nl

Daan Spaargaren (1981, m), Beleidsmedewerker duurzaamheid

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: daan.spaargaren@eumedion.nl

Toi van Rijn (1973, v), Office Manager

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: toi.vanrijn@eumedion.nl

4. SAMENSTELLING COMMISSIES EN WERKGROEPEN

Ultimo 2013 kenden de commissies en de werkgroepen van Eumedion de volgende leden:

Juridische Commissie

1. *Michiel Prinsze (Robeco), voorzitter*
2. Maarten Hartog (Teslin Capital Management)
3. Femke Hendriks (PGGM)
4. Welmoed Jansen (Aegon Asset Management)
5. Anatoli van der Krans (MN)
6. Henk Marius (Hermes Investment Management)
7. Pepijn Paanen (Blue Sky Group)
8. Sandor Hermens (Syntrus Achmea)
9. Isabelle Huinck (NLF1)
10. Zöhre Tali (APG Asset Management)
11. Marice Thewessen (ING Investment Management)
12. David de Villiers (Shell Pensioenfond)

Audit Commissie

1. *Angeli van Buren-Seelen (PGGM), voorzitter*
2. Michel Hameleers (APG Asset Management)
3. Marianne Oomkes (KPN Pensioenfond)
4. Christian Vondenbusch (Robeco)

Beleggingscommissie

1. *Kris Douma (MN), voorzitter*
2. Hiske Boerma (Delta Lloyd Asset Management)
3. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
4. Michel Cardous (SPF Beheer)
5. Frank Curtiss (Railpen Investments)
6. George Dallas (F&C)
7. Natacha Dimitrijevic (Hermes Investment Management)
8. Ger Fehrenbach (PGGM)
9. Paul Frentrop (Pensioenfond Vervoer en TKPI)
10. Bram Hendriks (ING Investment Management)
11. Rombout Houben (Teslin Capital Management)

(vervolg Beleggingscommissie)

12. Carola van Lamoen (Robeco)
13. Jennifer Law (BlackRock)
14. Floris Olieman (Kempen Capital Management)
15. Frithjof van Rems (NLF)
16. Dan Summerfield (USS)
17. Rosl Veltmeijer (Triodos Investment Management)
18. Holger Weeda (BNP Paribas Investment Partners)
19. Roger Wildeboer Schut (Aegon Asset Management)
20. Djimmer Yetsenga (Syntrus Achmea)
21. Corné van Zeijl (SNS Asset Management)

Onderzoekscommissie

1. *Harald Walkate (Aegon Asset Management), voorzitter*
2. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
3. Michiel van Esch (Robeco)
4. Wim van Iersel (DELA; thans ING Pensioenfonds)
5. Antoinette van Lier (Ownership Capital)
6. Faryda Lindeman (MN)
7. Rogier Snijdewind (PGGM)

PR-Commissie

1. *Rients Abma (Eumedion), voorzitter*
2. Harmen Geers (APG Asset Management)
3. Thijs Steger (APG Asset Management)
4. Thomas Steiner (Triodos Investment Management)
5. Wim van de Wiel (Shell Pensioenfonds)
6. Maurice Wilbrink (PGGM)

Werkgroep Bestuurdersbezoldiging

1. *Rients Abma (Eumedion), voorzitter*
2. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
3. Ger Fehrenbach (PGGM)
4. Carola van Lamoen (Robeco)
5. Faryda Lindeman (MN)
6. Baharak Sabourian (NLF)

Eumedion

7. Djimmer Yetsenga (Syntrus Achmea)

De directeur en medewerkers van Eumedion zijn q.q. lid van alle commissies en werkgroepen.

5. LIJST VAN DEELNEMERS

Per ultimo 2013 kende Eumedion de volgende deelnemers:

1. Stichting Pensioenfonds van de ABN AMRO Bank N.V.
2. Stichting Pensioenfonds ABP
3. ActivInvestor Management B.V.
4. Aegon Asset Management
5. Ahold Pensioenfonds
6. Allianz Nederland Asset Management B.V.
7. APG Groep N.V.
8. ARCADIS Pensioenfonds
9. Stichting Bedrijfstakingpensioenfonds voor het beroepsvervoer over de weg
10. BlackRock
11. Blue Sky Group
12. BNP Paribas Investment Partners
13. BPF Bouw
14. Cohen & Steers
15. Stichting Pensioenfonds Casinospelen
16. DELA
17. Delta Lloyd Asset Management
18. F&C
19. Stichting Pensioenfonds Gasunie
20. Governance for Owners
21. Stichting Pensioenfonds voor de Grafische Bedrijven
22. Hermes Investment Management Ltd.
23. Project Holland Beheer B.V.
24. Stichting Pensioenfonds Hoogovens
25. Pensioenfonds Horeca & Catering
26. Stichting Pensioenfonds IBM Nederland
27. ING Asset Management
28. ING Fund Management
29. Stichting Pensioenfonds ING
30. Kempen Capital Management
31. Stichting Algemeen Pensioenfonds KLM
32. Stichting Pensioenfonds KPN
33. Loyalis

34. Stichting Lucent Technologies Pensioenfonds
35. PME
36. Pensioenfonds Medewerkers Apotheken
37. Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT)
38. Pensioenfonds PNO Media
39. Menzis
40. MN
41. Ownership Capital
42. Stichting Pensioenfonds Openbaar Vervoer
43. PGGM Vermogensbeheer
44. Stichting Pensioenfonds voor Predikanten in de Protestantse Kerk in Nederland
45. Stichting Philips Pensioenfonds
46. Railway Pension Investments Ltd
47. Robeco Groep N.V.
48. BPF Schilders
49. Stichting Shell Pensioenfonds
50. SNS Asset Management
51. SPF Beheer
52. Stichting Spoorweg Pensioenfonds
53. Syntrus Achmea
54. Stichting Telegraafpensioenfonds 1959
55. Teslin Capital Management
56. Triodos Investment Management BV
57. Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress'
58. Universities Superannuation Scheme (USS)
59. Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties
60. Pensioenfonds Zorg en Welzijn
61. Stichting Bedrijfspensioenfonds Zorgverzekeraars

Geassocieerde deelnemers:

1. Pensioenfederatie
2. Local Authority Pension Fund Forum
3. Netherlands Financial Investments (NLFi)

6. CONTACT

Indien u meer informatie wenst, kunt u contact opnemen met het bureau van Eumedion:

Algemeen

Kantoor: Zuid-Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG

Telefoon: +31 (0)70 - 2040 300

E-mail: info@eumedion.nl

Website: www.eumedion.nl

Twitter: [@Eumedion](https://twitter.com/Eumedion)

Rients Abma, Directeur

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 303

E-mail: rients.abma@eumedion.nl

Martijn Bos, Beleidsmedewerker Verslaggeving en Audit

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 304

E-mail: martijn.bos@eumedion.nl

Wouter Kuijpers, Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 302

E-mail: wouter.kuijpers@eumedion.nl

Daan Spaargaren, Beleidsmedewerker Duurzaamheid

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 305

E-mail: daan.spaargaren@eumedion.nl

Toi van Rijn, Office Manager

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 301

E-mail: toi.vanrijn@eumedion.nl